

INSTYTUT PSYCHIATRII I NEUROLOGII

Łukasz Wieczorek, Janusz Sierosławski

**UŻYWANIE ALKOHOLU I NARKOTYKÓW
PRZEZ MŁODZIEŻ SZKOLNĄ
RAPORT Z BADAŃ ANKIETOWYCH
ZREALIZOWANYCH W WOJEWÓDZTWIE KUJAWSKO-POMORSKIM
W 2024 R.**

**EUROPEJSKI PROGRAM
BADAŃ ANKIETOWYCH W SZKOŁACH
ESPAD**

WARSZAWA 2024

Badanie zostało sfinansowane przez Samorząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego

SPIS TREŚCI

STRESZCZENIE	3
WPROWADZENIE	6
CEL BADANIA	7
POPULACJA I PRÓBA	8
PROCEDURA BADAWCZA	9
WYNIKI	11
Palenie tytoniu	11
Picie napojów alkoholowych	28
Używanie innych substancji psychoaktywnych	39
Problem dopalaczy	60
Oczekiwania wobec alkoholu i przetworów konopi	62
Dostępność substancji psychoaktywnych	69
Ryzyko związane z używaniem substancji psychoaktywnych w opiniach badanych	82
Używanie substancji psychoaktywnych w otoczeniu badanych	87
Rodzice a używanie substancji przez młodzież	89
Korzystanie z mediów społecznościowych i gier wideo	93
Gry hazardowe	99
Wiarygodność wyników.....	108
Dynamika zjawiska w Województwie Kujawsko-Pomorskim w latach 2011-2024	110
WNIOSKI I REKOMENDACJE	125
PRZYPISY	127

1. STRESZCZENIE

W maju i czerwcu oraz we wrześniu i październiku 2024 r. w ramach międzynarodowego projektu: „European School Survey Project on Alcohol and Drugs” (ESPAD) zrealizowano audytoryjne badania ankietowe na próbie reprezentatywnej uczniów pierwszych (wiek: 15-16 lat) i trzecich (wiek: 17-18 lat) klas szkół średnich województwa kujawsko-pomorskiego. Badani z klas pierwszych zostali przyporządkowani do młodszej kohorty, z kolei respondenci z klas trzecich do próby uczniów ze starszej kohorty. Pozwoliło to na dychotomizację próby. Badania ESPAD podjęto w 1995 r. z inicjatywy Cooperation Group to Combat Drug Abuse and Illicit Trafficking in Drugs (Pompidou Group) działającej przy Radzie Europy. Na poziomie europejskim badania koordynowane są przez szwedzki ośrodek badań nad alkoholem i narkotykami (CAN) ze Sztokholmu.

Celem badania był przede wszystkim pomiar natężenia zjawiska używania przez młodzież substancji psychoaktywnych, ale także ocena czynników wpływających na rozpowszechnienie, ułożonych zarówno po stronie popytu na substancje, jak i ich podaży.

Napoje alkoholowe są najbardziej rozpowszechnioną substancją psychoaktywną wśród młodzieży. Chociaż raz w ciągu całego swojego życia piło 68,9% uczniów z młodszej grupy i 87,6% uczniów ze starszej grupy. Picie napojów alkoholowych jest na tyle rozpowszechnione, że w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem piło 28,6% 15- i 16-latków i 52,4% 17- i 18-latków. Najbardziej popularnym napojem alkoholowym wśród całej młodzieży jest piwo, a najmniej – wino. Wysoki odsetek badanych przyznaje się do przekraczania progu nietrzeźwości. W czasie ostatnich 30 dni przed badaniem chociaż raz upiło się 10,5% uczniów z młodszej kohorty i 17,5% ze starszej grupy wiekowej. W czasie całego życia ani razu nie upiło się tylko 71,7% uczniów młodszych i 46,8% uczniów starszych.

Palenie tytoniu jest zachowaniem mniej powszechnym. Chociaż raz w życiu paliło 33,7% 15 i 16 latków i 55,1% uczniów ze starszej grupy. W czasie

ostatnich 30 dni przed badaniem paliło 15,9% uczniów z grupy młodszej i 23,4% ze starszej.

Jeszcze rzadziej zdarza się przyjmowanie leków uspokajających lub nasennych bez przepisu lekarza. Takie doświadczenia chociaż raz w życiu stały się udziałem 16,2% uczniów z młodszej kohorty i 18,8% ze starszej kohorty. Sięganie po te leki jest bardziej rozpowszechnione wśród dziewcząt niż wśród chłopców.

Wyniki badania wskazują na znacznie niższy poziom rozpowszechnienia używania substancji nielegalnych niż legalnych, szczególnie alkoholu i tytoniu. Większość badanych nigdy po substancje nielegalne nie sięgała. Wśród tych, którzy mają za sobą takie doświadczenia większość stanowią osoby, które co najwyżej eksperymentowały z marihuaną lub haszyszem. Chociaż raz w ciągu całego życia używało tych substancji 16,5% młodszych uczniów i 34% starszych uczniów. Na drugim miejscu pod względem rozpowszechnienia wśród substancji nielegalnych są substancje wziewne (6,5% uczniów w obu grupach wiekowych).

Aktualne, okazjonalne używanie substancji nielegalnych, czego wskaźnikiem jest używanie w czasie ostatnich 12 miesięcy, także stawia przetwory konopi na pierwszym miejscu pod względem rozpowszechnienia. Wśród 15- i 16-latków używa tego środka prawie 13% uczniów, a wśród 17- i 18-latków około 24%.

W czasie ostatnich 30 dni przed badaniem 5,5% uczniów z młodszej kohorty i 12,0% uczniów ze starszej kohorty używało marihuany lub haszyszu.

Niemal wszyscy badani słyszeli o „dopalaczach”. Odsetki uczniów, którzy kiedykolwiek używali dopalaczy są podobne (5,0% 15-16 latków i 7,3% uczniów szkół średnich).

Uwagę zwraca wysoki poziom dostępności napojów alkoholowych przejawiający się w ocenach respondentów. Na tym tle dostępność substancji nielegalnych jest oceniana niżej. Spośród substancji nielegalnych najwyżej oceniana jest dostępność przetworów konopi.

Badani narażeni są przede wszystkim na oferty napojów alkoholowych, spośród substancji nielegalnych uczniom najczęściej proponowane są przetwory konopi oraz alkohol produkowany nielegalnie domowym sposobem - bimber.

Większość młodzieży jest dobrze zorientowana w zakresie ryzyka szkód zdrowotnych i społecznych związanych z używaniem substancji psychoaktywnych. O stopniu ryzyka, według ocen respondentów, decyduje bardziej nasilenie używania niż rodzaj substancji.

Oczekiwania wobec alkoholu oraz marihuany i haszyszu formułowane przez młodzież szkolną odwołują się w większym stopniu do pozytywnych konsekwencji niż ewentualnych szkód.

Okolo jedna czwarta młodzieży grała chociaż raz w gry hazardowe, tj. takie gdzie stawia się pieniądze i można je wygrać. W czasie ostatnich 30 dni takie zachowanie zadeklarowało 10,6% uczniów z młodszej kohorty i 17,4% uczniów ze starszej kohorty. Można szacować, że 3,2% młodzieży w wieku 15 – 16 lat i 4% w wieku 17-18 lat może być zagrożonych hazardem problemowym.

2. WPROWADZENIE

Idea paneuropejskiej współpracy w badaniach szkolnych na temat używania substancji psychoaktywnych powstała wśród badaczy tej problematyki skupionych wokół Rady Europy (Co-operation Group to Combat Drug Abuse and Illicit Trafficking in Drugs - Pompidou Group). Sprowadza się ona do uzgodnienia i na ile to możliwe wystandardyzowania metodologicznych warunków badań w różnych krajach, tak aby ich wyniki uczynić maksymalnie porównywalnymi. Badania zainicjowane przez tę grupę przyjęły formę wieloletniego programu badawczego zatytułowanego: „European School Survey Project on Alcohol and Drugs” (ESPAD) i prowadzone są co cztery lata według tych samych wystandardyzowanych technik, co umożliwia porównywalność nie tylko w przestrzeni ale i w czasie. Polska włączając się do tego projektu uzyskała możliwość śledzenia zarówno rozmiarów zjawiska jak i jego trendów rozwojowych na szerokim tle sytuacji w Europie i w poszczególnych jej krajach.

ESPAD jest pierwszym ogólnopolskim badaniem spełniającym warunki międzynarodowej porównywalności i jednocześnie podjętym z intencją śledzenia trendu w zakresie używania substancji przez młodzież szkolną. Badanie ESPAD zrealizowano w Polsce już siedmiokrotnie: w 1995 r. w 1999 r., 2003 r., w 2007 r. w 2011 r., 2015 r. oraz 2019 r., na próbach losowych uczniów klas I i III szkół ponadpodstawowych (wg starego systemu edukacji) oraz klas III gimnazjów i klas II szkół ponadgimnazjalnych (wg nowego systemu edukacji). Od września 2019 roku, w wyniku reformy systemu edukacyjnego, powrócono do „starego systemu edukacji”.

W 1995 r. badanie objęło 26 krajów europejskich, w tym Polskę, w 2019 r. w badaniu uczestniczyło już 35 krajów naszego kontynentu. W 2024 roku podobna liczba krajów zadeklarowała udział w projekcie. Badanie ESPAD wspierane jest przez Europejską Agencję ds. Narkotyków (European Union Drugs Agency, EUDA, wcześniej Europejskie Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii, European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction –

EMCDDA), bowiem dostarcza danych w zakresie jednego z pięciu kluczowych wskaźników, tj. używania narkotyków w populacji generalnej.

Jak pokazały wyniki dotychczasowych badań ogólnopolskich picie alkoholu przez młodzież stało się niemal statystyczną normą. Używanie substancji nielegalnych stawało się coraz bardziej widocznym problemem. Pod względem rozpowszechnienia używania leków uspokajających i nasennych bez przepisu lekarza polskie piętnastolatki plasują się na pierwszym miejscu w Europie. Wszystkie te napawające niepokojem zjawiska podlegają dynamice, stąd potrzeba monitorowania. Istotną cechą problemu używania substancji psychoaktywnych przez młodzież jest jego nierównomierna dystrybucji na terenie kraju. Generalnie problem ten bardziej rozpowszechniony jest w wielkich miastach. Na zróżnicowania związane ze stopniem urbanizacji nakładają się zróżnicowania regionalne. Zarówno ogólna strategia zapobiegawcza, jak konkretne działania profilaktyczne podejmowane zarówno w skali kraju, jak i na poziomie regionalnym i lokalnym wymagają wiedzy o rozmiarach i trendach w rozwoju zjawiska, stąd potrzeba podejmowania także badań w skali lokalnej i regionalnej. Wyniki badań ogólnopolskich mogą okazać się słabym przybliżeniem lokalnego obrazu zjawiska.

3. CEL BADANIA

Badanie miało na celu przede wszystkim pomiar natężenia zjawiska używania przez młodzież substancji psychoaktywnych. Podstawowymi pytaniami badawczymi były zatem pytania o liczby młodych ludzi, którzy mieli doświadczenia z tego typu substancjami oraz o stopień nasilenia tych doświadczeń. Celem badania była jednak również próba identyfikacji i pomiaru czynników wpływających na rozmiary zjawiska, zarówno po stronie popytu jak podaży. W badaniu poruszono zatem takie kwestie, jak dostępność substancji psychoaktywnych, zarówno w wymiarze fizycznym jak psychologicznym, gotowość do podjęcia prób z tymi środkami, przekonania na temat ich

szkodliwości, doświadczenia w zakresie problemów związanych z ich użytkowaniem.

Wszystkie te kwestie zostały poddane pomiarowi ilościowemu w celu dokonania oszacowań dla młodzieży województwa kujawsko-pomorskiego.

4. POPULACJA I PRÓBA

Założono objęcie badaniem dwóch kohort młodzieży – młodzież urodzoną w 2009 roku (wiek: 15-16 lat w momencie badania) i 2007 r. (wiek: 17-18 lat w momencie badania). Podejście kohortowe, przy zdefiniowaniu kohorty przez rok urodzenia, podyktowane było względami międzynarodowej porównywalności. Przy silnym zróżnicowaniu systemów szkolnych w Europie rok urodzenia jest jedynym wspólnym kryterium zapewniającym porównywalność badanych populacji. Założono, że 95% tej młodzieży uczęszcza do szkół, w zdecydowanej większości do pierwszych i trzecich klas szkół ponadpodstawowych (licea ogólnokształcące, technika, szkoły branżowe). W związku z tym próba badawcza została pobrana spośród młodzieży szkolnej z tych typów szkół i poziomów klas. Badani z klas pierwszych zostali przyporządkowani do młodszej kohorty, z kolei respondenci z klas trzecich do próby uczniów ze starszej kohorty. Pozwoliło to na dychotomizację próby.

Schemat losowania przewidywał równomierny rozkład próby w województwie przy maksymalnym jej rozproszeniu. Operatem losowania była lista szkół MEN zawierająca informacje o liczbie klas w każdej ze szkół. Jednostką losowania była klasa szkolna, próba miała zatem charakter klastrowo–warstwowy. Schemat doboru zakładał losowy dobór dwustopniowy. Najpierw losowano szkoły, a następnie klasy. Szkoły były losowane z prawdopodobieństwami proporcjonalnymi do liczby uczniów z danego poziomu nauczania, tak aby każdy uczeń miał jednakowe szanse znalezienia się w próbie, niezależnie od wielkości szkoły i wielkości klasy. Klasy dobierane były w losowaniu prostym. W klasach badaniu poddawano wszystkich obecnych w tym czasie uczniów, niezależnie od roku urodzenia.

Zrealizowana próba uczniów województwa kujawsko - pomorskiego włączona do analiz liczyła 1143 uczniów pierwszych klas oraz 893 uczniów trzecich klas szkół średnich. Wśród pierwszoklasistów 48,1% stanowiły dziewczęta, zaś 51,9% - chłopcy. W grupie trzecioklasistów było 46,8% dziewcząt oraz 53,2% chłopców.

Wyniki prezentowane w raporcie obejmują nie tylko młodzież urodzoną w 2009 r. oraz w 2007 r., ale wszystkich uczniów pierwszych i trzecich klas szkół średnich. Na potrzeby porównań międzynarodowych eliminowani z próby są uczniowie drugorocznicy oraz ci, którzy wcześniej rozpoczęli karierę szkolną.

5. PROCEDURA BADAWCZA

Badanie zostało realizowane w maju i czerwcu oraz we wrześniu i październiku 2024 r., metodą ankiety audytoryjnej przez zespół ankieterów rekrutujący się spoza systemu oświaty i wychowania. Jako ankieterzy byli zatrudniani przede wszystkim ludzie młodzi, głównie studenci, o łatwym kontakcie z młodzieżą szkolną. Ankieterzy zostali przeszkoleni oraz wyposażeni w szczegółową pisemną instrukcję. Do ich zadań, poza przeprowadzeniem badania w klasie, należało przygotowanie raportu zawierającego, obok opisu realizacji badania, informacje o klasie oraz o uczniach nieobecnych w trakcie badania. Praca ankieterów była wrywkowo kontrolowana przez koordynatorów.

Nawiązanie kontaktu z wylosowanymi szkołami należało do obowiązków ankietera. Udział szkoły w badaniu negocjowany był także bezpośrednio przez ankietera. Wylosowane szkoły zostały wcześniej poinformowane o planowanym badaniu oraz o wsparciu Ministerstwa Edukacji dla tego przedsięwzięcia.

W procedurze badania położono bardzo duży nacisk na zapewnienie respondentom maksimum poczucia bezpieczeństwa oraz pełnej anonimowości.

Służyły temu:

- wymóg nieobecności nauczyciela w klasie w trakcie badania,
- reguły postępowania ankietera (np. nie mógł on chodzić po klasie i zaglądać uczniom w kwestionariusze),

- specjalna procedura zwrotu wypełnionego kwestionariusza polegająca na umieszczeniu go przez ucznia w kopercie, a następnie zaklejeniu jej.

Uczniowie w instrukcji otrzymali zapewnienie o pełnej anonimowości badań, zarówno na poziomie pojedynczych uczniów, jak również całej szkoły. Oznacza to, że tajemnicą objęte są również wyniki na poziomie szkół.

Ankieterzy po sprawdzeniu kompletności materiałów przekazywali je do Instytutu za pośrednictwem instruktorów lokalnych. Ankiety po zarejestrowaniu zostały poddane procedurze sprawdzenia. Następnie założono i zweryfikowano zbiór danych. Obliczenia wyników badania zostały wykonane za pomocą pakietu statystycznego SPSS for Windows ver. 21.

6. WYNIKI

Prezentację wyników rozpoczniemy od rozpowszechnienia używania różnych substancji psychoaktywnych: najpierw tytoniu, potem napojów alkoholowych a w końcu pozostałych środków, w tym nielegalnych. Następnie przytoczymy wyniki odnoszące się do problemów jakich doświadcza młodzież w związku z używaniem substancji. Dalej zajmiemy się kwestią dostępności poszczególnych substancji. Następnie omówimy postrzegane ryzyko używania poszczególnych substancji oraz oceny badanych odnoszące się do rozmiarów sięgania po nie w ich najbliższym otoczeniu. Później zobaczymy, jaki stosunek do używania substancji przez uczniów mają ich rodzice. Na koniec przyjrzymy się kwestiom korzystania przez młodzież z nowych mediów elektronicznych oraz problemowi gier hazardowych.

6.1. Palenie tytoniu

Rozpowszechnienie palenia tytoniu było badane w trzech wymiarach czasowych - całego życia respondenta oraz ostatnich 12 miesięcy i 30 dni przed badaniem. Pierwszy z nich pozwala na ustalenie zasięgu zjawiska eksperymentowania z tą substancją, tzn. podejmowania prób palenia tytoniu. Drugi i trzeci przydatny jest do uchwycenia rozmiarów grupy aktualnie palących, a także palących okazjonalnie i regularnie.

Dane na temat doświadczeń z paleniem tytoniu zawiera tabela 1.

Tabela 1. Palenie tytoniu kiedykolwiek w życiu

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Tak, w czasie ostatnich 30 dni	15,9	18,7
	Tak, w czasie ostatnich 12 miesięcy, ale nie w czasie ostatnich 30 dni	10,2	10,2
	Tak, dawniej niż w czasie ostatnich 12 miesięcy	7,7	9,7
	Nie, nigdy	66,3	61,4
Starsza kohorta (17-18 lat)	Tak, w czasie ostatnich 30 dni	23,4	27,2
	Tak, w czasie ostatnich 12 miesięcy, ale nie w czasie ostatnich 30 dni	15,4	14,3
	Tak, dawniej niż w czasie ostatnich 12 miesięcy	16,2	14,6
	Nie, nigdy	44,9	43,9

Próby palenia tytoniu w czasie całego życia podejmowało 33,7% uczniów z młodszej i 55,1% uczniów ze starszej kohorty. Jednak należy odróżnić uczniów, których doświadczenia z paleniem są incydentalne od tych, którzy podejmowali próby kilkakrotnie. Wśród uczniów, którzy podejmowali próby palenia można wyróżnić frakcję osób, które paliły w czasie ostatnich 30 dni. Frakcja ta liczy 15,9% pierwszoklasistów i 23,4% uczniów starszych. Te frakcje badanych to osoby, których palenie wyszło poza fazę eksperymentowania.

Poziom rozpowszechnienia palenia tytoniu jest niższy w województwie kujawsko-pomorskim niż w całym kraju, szczególnie jeśli mówimy o aktualnie palących.

Palenie tytoniu jest zróżnicowane ze względu na płeć badanych (tabele 2. i 3.).

Tabela 2. Palenie tytoniu kiedykolwiek w życiu przez chłopców

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Tak, w czasie ostatnich 30 dni	15,5	18,9
	Tak, w czasie ostatnich 12 miesięcy, ale nie w czasie ostatnich 30 dni	8,7	8,9
	Tak, dawniej niż w czasie ostatnich 12 miesięcy	9,2	10,4
	Nie, nigdy	66,7	61,8
Starsza kohorta (17-18 lat)	Tak, w czasie ostatnich 30 dni	24,4	26,4
	Tak, w czasie ostatnich 12 miesięcy, ale nie w czasie ostatnich 30 dni	13,4	14,2
	Tak, dawniej niż w czasie ostatnich 12 miesięcy	15,7	14,4
	Nie, nigdy	46,5	45,0

Zarówno odsetki uczniów, którzy podejmowali próby z paleniem, jak i tych, którzy wyszli poza fazę pojedynczych prób są na ogół wyższe wśród dziewcząt, niż wśród chłopców. Zarówno chłopcy jak i dziewczęta zamieszkujący na terenie województwa kujawsko-pomorskiego rzadziej podejmują próby palenia w porównaniu z osobami z populacji generalnej.

Tabela 3. Palenie tytoniu kiedykolwiek w życiu przez dziewczęta

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Tak, w czasie ostatnich 30 dni	16,3	18,5
	Tak, w czasie ostatnich 12 miesięcy, ale nie w czasie ostatnich 30 dni	11,7	11,6
	Tak, dawniej niż w czasie ostatnich 12 miesięcy	6,1	8,9
	Nie, nigdy	65,9	61,0
Starsza kohorta (17-18 lat)	Tak, w czasie ostatnich 30 dni	22,4	27,9
	Tak, w czasie ostatnich 12 miesięcy, ale nie w czasie ostatnich 30 dni	17,8	14,4
	Tak, dawniej niż w czasie ostatnich 12 miesięcy	16,8	14,9
	Nie, nigdy	43,0	42,9

W czasie ostatnich 30 dni przed badaniem paliło 17,4% 15- i 16-latków oraz 28,1% 17- i 18-latków (tabela 4). Odsetki uczniów ze starszej kohorty palących w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem w województwie kujawsko-pomorskim są niższe niż te, które odnotowano w populacji całego kraju. Palenie wśród badanych z młodszej kohorty z województwa kujawsko-pomorskiego było na podobnym poziomie co w pozostałej części kraju.

Wśród uczniów palących 30 dni przed badaniem odnotowujemy znaczne zróżnicowanie pod względem nasilenia palenia. Warto odnotować, że badani z obu poziomów nauczania w podobnych odsetkach zaliczali się do grupy palących rzadziej niż raz dziennie, czyli mniej niż 1 papieros na tydzień i mniej niż 1 papieros dziennie (10,9% uczniów z młodszej kohorty i 16,4% uczniów ze starszej kohorty). Niższe odsetki palących codziennie w ilości przekraczającej 10 papierosów dziennie odnotowano wśród 15- i 16-latków – 2,4% niż wśród

młodzieży ze starszych klas – 3,6%. Do 10 papierosów dziennie wypala 4,1% 15- i 16-latków i 8,1% uczniów ze starszej kohorty.

Tabela 4. Palenie tytoniu w czasie ostatnich 30 dni

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Nie	82,6	79,0
	Mniej niż 1 papieros na tydzień	7,4	9,2
	Mniej niż 1 papieros dziennie	3,5	3,4
	1-5 papierosów dziennie	3,2	4,5
	6-10 papierosów dziennie	0,9	1,3
	11-20 papierosów dziennie	0,4	0,7
	Więcej niż 20 papierosów dziennie	2,0	1,8
Starsza kohorta (17-18 lat)	Nie	71,9	70,0
	Mniej niż 1 papieros na tydzień	12,1	14,2
	Mniej niż 1 papieros dziennie	4,3	4,0
	1-5 papierosów dziennie	5,9	6,6
	6-10 papierosów dziennie	2,2	2,3
	11-20 papierosów dziennie	1,8	1,4
	Więcej niż 20 papierosów dziennie	1,8	1,5

Rozpowszechnienie aktualnego palenia okazało się być zależne od płci zarówno wśród młodszej, jak i wśród starszej młodzieży (tabele 5 i 6).

Tabela 5. Palenie tytoniu w czasie ostatnich 30 dni wśród chłopców

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Nie	83,4	79,1
	Mniej niż 1 papieros na tydzień	6,2	8,4
	Mniej niż 1 papieros dziennie	3,1	3,4
	1-5 papierosów dziennie	3,3	4,3
	6-10 papierosów dziennie	1,2	1,7
	11-20 papierosów dziennie	0,3	0,9
	Więcej niż 20 papierosów dziennie	2,6	2,2
Starsza kohorta (17-18 lat)	Nie	70,6	70,2
	Mniej niż 1 papieros na tydzień	12,8	12,0
	Mniej niż 1 papieros dziennie	4,1	4,1
	1-5 papierosów dziennie	6,0	6,8
	6-10 papierosów dziennie	2,1	2,7
	11-20 papierosów dziennie	2,3	2,0
	Więcej niż 20 papierosów dziennie	2,1	2,1

W młodszej kohorcie przynajmniej raz w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem paliło 18,3% dziewcząt oraz 16,6% chłopców, w starszej w czasie ostatnich 30 dni paliło 26,6% dziewcząt oraz 29,4% chłopców. Codzienne palenie w ilościach przekraczających 10 papierosów dziennie deklarowało więcej chłopców niż dziewcząt – wśród młodszych uczniów odpowiednio 2,9% i 1,7%, wśród starszych – 4,4% i 2,7%. Biorąc pod uwagę codzienne palenie tytoniu, zarówno chłopcy jak i dziewczęta najczęściej wypalają do 5 papierosów. Powyżej 20 papierosów dziennie wypalają podobne odsetki uczniów z młodszej i starszej kohorty.

Tabela 6. Palenie tytoniu w czasie ostatnich 30 dni wśród dziewcząt

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Nie	81,7	79,1
	Mniej niż 1 papieros na tydzień	8,9	10,0
	Mniej niż 1 papieros dziennie	4,1	3,4
	1-5 papierosów dziennie	3,1	4,6
	6-10 papierosów dziennie	0,6	1,0
	11-20 papierosów dziennie	0,4	0,4
	Więcej niż 20 papierosów dziennie	1,3	1,5
Starsza kohorta (17-18 lat)	Nie	73,4	69,9
	Mniej niż 1 papieros na tydzień	11,4	16,0
	Mniej niż 1 papieros dziennie	4,6	4,0
	1-5 papierosów dziennie	5,8	6,3
	6-10 papierosów dziennie	2,2	1,9
	11-20 papierosów dziennie	1,2	0,9
	Więcej niż 20 papierosów dziennie	1,5	0,9

Rozpowszechnienie aktualnego palenia wśród chłopców i dziewcząt z województwa kujawsko-pomorskiego jest na podobnym poziomie jak odnotowane w populacji całego kraju.

W 2024 roku zapytano uczniów o palenie e-papierosów. Ich używanie jest bardziej rozpowszechnione wśród starszej kohorty zarówno, jeśli chodzi o używanie kiedykolwiek w życiu (starsza kohorta: 69,4% i młodsza kohorta 49,4%) jak i o ostatnie 30 dni przed badaniem (odpowiednio 48,4% i 30,8%).

W porównaniu z próbą ogólnopolską, 17-18 letni uczniowie z terenu województwa kujawsko-pomorskiego rzadziej używali e-papierosów w czasie ostatnich 30 dni niż ich rówieśnicy z populacji generalnej. W przypadku młodszej kohorty wartości są zbliżone, za wyjątkiem dość dużej różnicy w paleniu w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem. Około 7 punktów procentowych mniej uczniów z kujawsko-pomorskiego w porównaniu do rówieśników z populacji generalnej paliło w tym okresie e-papierosy.

Tabela 7. Palenie e-papierosów kiedykolwiek w życiu oraz w czasie ostatnich 30 dni.

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Tak, w czasie ostatnich 30 dni	30,8	37,2
	Tak, w czasie ostatnich 12 miesięcy, ale nie w czasie ostatnich 30 dni	10,5	10,8
	Tak, dawniej niż w czasie ostatnich 12 miesięcy	8,2	8,7
	Nie, nigdy	50,6	43,3
Starsza kohorta (17-18 lat)	Tak, w czasie ostatnich 30 dni	48,4	50,9
	Tak, w czasie ostatnich 12 miesięcy, ale nie w czasie ostatnich 30 dni	11,5	9,6
	Tak, dawniej niż w czasie ostatnich 12 miesięcy	9,5	8,9
	Nie, nigdy	30,6	30,5

W młodszej kohorcie to dziewczęta paliły e-papierosy częściej niż chłopcy. Szczególnie dużą różnicę odnotowano w czasie palenia w ostatnich 30 dniach (odpowiednio 34,3% i 27,3%). Wyższe rozpowszechnienie palenia u dziewcząt w tej grupie odnotowano także w przypadku palenia w czasie ostatnich 12 miesięcy, ale nie w czasie ostatnich 30 dni. Jednak różnica wynosiła jedynie 3 punkty procentowe. W starszej kohorcie wyższy odsetek chłopców niż dziewcząt deklarował palenie e-papierosów, za wyjątkiem palenia w ostatnich 30 dniach przed badaniem (45,2% chłopcy, 52,3% dziewczęta).

W porównaniu do próby ogólnopolskiej, nieznacznie niższe odsetki chłopców i dziewcząt zamieszkujących województwo kujawsko-pomorskie używają e-papierosów w porównaniu do respondentów z populacji generalnej, za wyjątkiem palenia w grupie chłopców w wieku 17-18 lat w czasie ostatnich 12 miesięcy ale nie 30 dni oraz przez starsze dziewczynki dawniej niż w czasie ostatnich 12 miesięcy przed badaniem.

Tabela 8. Palenie e-papierosów wśród chłopców

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Tak, w czasie ostatnich 30 dni	27,3	36,2
	Tak, w czasie ostatnich 12 miesięcy, ale nie w czasie ostatnich 30 dni	8,9	9,1
	Tak, dawniej niż w czasie ostatnich 12 miesięcy	9,6	10,5
	Nie, nigdy	54,3	44,3
Starsza kohorta (17-18 lat)	Tak, w czasie ostatnich 30 dni	45,2	47,5
	Tak, w czasie ostatnich 12 miesięcy, ale nie w czasie ostatnich 30 dni	12,4	9,0
	Tak, dawniej niż w czasie ostatnich 12 miesięcy	10,0	10,5
	Nie, nigdy	32,4	32,9

Tabela 9. Palenie e-papierosów wśród dziewcząt

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Tak, w czasie ostatnich 30 dni	34,3	38,3
	Tak, w czasie ostatnich 12 miesięcy, ale nie w czasie ostatnich 30 dni	12,3	12,6
	Tak, dawniej niż w czasie ostatnich 12 miesięcy	6,8	6,9
	Nie, nigdy	46,6	42,2
Starsza kohorta (17-18 lat)	Tak, w czasie ostatnich 30 dni	52,3	53,7
	Tak, w czasie ostatnich 12 miesięcy, ale nie w czasie ostatnich 30 dni	10,3	10,2
	Tak, dawniej niż w czasie ostatnich 12 miesięcy	8,9	7,6
	Nie, nigdy	28,5	28,5

Analiza rozpowszechnienia palenia e-papierosów w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem pokazuje, że w młodszej kohorcie produkty te codziennie lub prawie codziennie używane są przez około 19% uczniów, z kolei w starszej grupie przez 30%. Co najmniej raz w tygodniu używa ich 6,7% pierwszoklasistów oraz 10,3% trzecioklasistów.

Porównując wyniki uzyskane w województwie kujawsko-pomorskim to młodzież z tego obszaru rzadziej używała e-papierosów w ostatnich 30 dniach przed badaniem. W przypadku deklaracji używania różnice sięgają maksymalnie 3,1 punktów procentowych i dotyczy to używania e-papierosów codziennie lub prawie codziennie przez 15-16 latków.

Tabela 10. Używanie e-papierosów w czasie ostatnich 30 dni

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Wcale nie używałem(łam) w czasie ostatnich 30 dni	66,9	60,7
	Rzadziej niż raz na tydzień	8,0	10,3
	Co najmniej raz na tydzień	6,7	7,4
	Codziennie lub prawie codziennie	18,5	21,6
Starsza kohorta (17-18 lat)	Wcale nie używałem(łam) w czasie ostatnich 30 dni	48,4	46,8
	Rzadziej niż raz na tydzień	10,9	11,2
	Co najmniej raz na tydzień	10,3	10,0
	Codziennie lub prawie codziennie	30,4	32,1

Wśród pierwszoklasistów chłopcy w wyższych odsetkach deklarowali, że nie używali e-papierosów w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem w porównaniu z dziewczynkami (odpowiednio 69,5% i 64,3%). W tej grupie palenie codzienne lub prawie codzienne (dziewczęta: 20,4%, chłopcy: 16,4%) oraz co najmniej raz na tydzień (dziewczęta: 8,1%, chłopcy: 5,3%) powszechniejsze jest wśród dziewcząt.

W starszej kohorcie, ponad połowa chłopców deklarowała, że nie używała e-papierosów w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem. Natomiast około 45% dziewcząt z tej grupy twierdziło, że nie używało tych substancji w tym czasie. Jednak, jeśli chodzi o codzienne palenie to chłopcy robili to częściej niż dziewczęta (odpowiednio 31,8% i 29%). W przypadku palenia co najmniej raz na tydzień to było ono bardziej rozpowszechnione wśród dziewcząt.

Chłopcy z województwa kujawsko-pomorskiego przeważnie rzadziej używali e-papierosów 30 dni przez badaniem w porównaniu do ich rówieśników z populacji generalnej za wyjątkiem palenia codziennie lub prawie codziennie przez 17-18 latków. Podobnie jest w przypadku dziewcząt, za wyjątkiem używania przez 15-16 latki i 17-18 latki e-papierosów co najmniej raz na tydzień, a w starszej kohorcie także rzadziej niż raz na tydzień.

Tabela 11. Używanie e-papierosów w czasie ostatnich 30 dni przez chłopców

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Wcale nie używałem(łam) w czasie ostatnich 30 dni	69,5	61,3
	Rzadziej niż raz na tydzień	8,7	10,4
	Co najmniej raz na tydzień	5,3	8,0
	Codziennie lub prawie codziennie	16,4	20,4
Starsza kohorta (17-18 lat)	Wcale nie używałem(łam) w czasie ostatnich 30 dni	51,5	50,2
	Rzadziej niż raz na tydzień	9,0	10,1
	Co najmniej raz na tydzień	7,7	9,9
	Codziennie lub prawie codziennie	31,8	29,8

Tabela 12. Używanie e-papierosów w czasie ostatnich 30 dni przez dziewczęta

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Wcale nie używałem(łam) w czasie ostatnich 30 dni	64,3	59,9
	Rzadziej niż raz na tydzień	7,2	10,4
	Co najmniej raz na tydzień	8,1	6,9
	Codziennie lub prawie codziennie	20,4	22,8
Starsza kohorta (17-18 lat)	Wcale nie używałem(łam) w czasie ostatnich 30 dni	44,9	44,0
	Rzadziej niż raz na tydzień	13,0	11,9
	Co najmniej raz na tydzień	13,0	10,2
	Codziennie lub prawie codziennie	29,0	33,9

Znacznie mniej respondentów z obu grup nie paliło e-papierosów w porównaniu do tradycyjnych papierosów. W młodszej grupie stosunek ten wynosi odpowiednio (44,9% tych którzy nie próbowali nigdy e-papierosów i 26,7% tych, którzy nie próbowali nigdy papierosów tradycyjnych). Do regularnego palenia papierosów przyznało się 4,8% pierwszoklasistów, a co czwarty stwierdził, że używa ich okazjonalnie.

Inne odsetki można zauważyć wśród starszych respondentów, gdzie podobne odsetki zadeklarowały, że nie miało nigdy do czynienia z tymi substancjami (28,8% i 26,8%). Nieco ponad 9% trzecioklasistów zadeklarowało regularne palenie tradycyjnych papierosów, a co trzeci odpowiedział że pali je okazjonalnie.

Można zaobserwować nieznaczne różnice w stosunku do tradycyjnych papierosów i e-papierosów odnotowanych na poziomie województwa oraz

kraju. Większy odsetek młodzieży z terenu województwa nigdy nie próbował e-papierosów. Regularne palenie tradycyjnych papierosów było częstsze wśród 17-18 latków z województwa kujawsko-pomorskiego w porównaniu respondentów z tej grupy z populacji generalnej. Nie zaobserwowano takiej właściwości w młodszej kohorcie. Palenie okazjonalnie jest na zbliżonym poziomie.

Tabela 13. Stosunek do tradycyjnych papierosów

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Nigdy nie próbowałem(a)m e-papierosów	44,9	41,1
	Nigdy nie paliłem(a)m tradycyjnych papierosów	26,7	28,7
	Okazjonalnie paliłem(a)m tradycyjne papierosy	23,6	24,8
	Regularnie paliłem(a)m tradycyjne papierosy	4,8	5,4
Starsza kohorta (17-18 lat)	Nigdy nie próbowałem(a)m e-papierosów	28,8	28,7
	Nigdy nie paliłem(a)m tradycyjnych papierosów	26,8	26,7
	Okazjonalnie paliłem(a)m tradycyjne papierosy	35,3	36,9
	Regularnie paliłem(a)m tradycyjne papierosy	9,1	7,6

Palenie fajki wodnej było bardziej rozpowszechnione wśród uczniów ze starszej kohorty zarówno, jeśli chodzi o doświadczenia z całego życia, jak również w przypadku ostatnich 30 dni przed badaniem. Młodzież z województwa kujawsko-pomorskiego rzadziej niż badani z populacji generalnej palili fajkę

wodną, zarówno jeśli analizujemy doświadczenia z całego życia jak i z ostatnich 30 dni przed badaniem.

Tabela 14. Rozpowszechnienie palenia fajki wodnej

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Tak, w czasie ostatnich 30 dni	1,7	2,7
	Tak, w czasie ostatnich 12 miesięcy, ale nie w czasie ostatnich 30 dni	4,5	3,2
	Tak, dawniej niż w czasie ostatnich 12 miesięcy	2,9	4,4
	Nie, nigdy	90,9	89,8
Starsza kohorta (17-18 lat)	Tak, w czasie ostatnich 30 dni	3,5	3,9
	Tak, w czasie ostatnich 12 miesięcy, ale nie w czasie ostatnich 30 dni	8,5	7,4
	Tak, dawniej niż w czasie ostatnich 12 miesięcy	7,2	7,6
	Nie, nigdy	80,8	81,1

W obu badanych kohortach wyższy odsetek chłopców niż dziewcząt deklaruował palenie fajki wodnej. Podobne tendencje można zaobserwować wśród młodzieży z populacji generalnej, gdzie też więcej chłopców korzystało z tej formy palenia.

Tabela 15. Palenie fajki wodnej wśród chłopców

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Tak, w czasie ostatnich 30 dni	1,9	4,2
	Tak, w czasie ostatnich 12 miesięcy, ale nie w czasie ostatnich 30 dni	4,3	4,1
	Tak, dawniej niż w czasie ostatnich 12 miesięcy	3,1	4,4
	Nie, nigdy	90,8	87,4
Starsza kohorta (17-18 lat)	Tak, w czasie ostatnich 30 dni	4,9	4,9
	Tak, w czasie ostatnich 12 miesięcy, ale nie w czasie ostatnich 30 dni	8,1	8,4
	Tak, dawniej niż w czasie ostatnich 12 miesięcy	8,3	8,2
	Nie, nigdy	78,7	78,4

Tabela 16. Palenie fajki wodnej wśród dziewcząt

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Tak, w czasie ostatnich 30 dni	1,5	1,1
	Tak, w czasie ostatnich 12 miesięcy, ale nie w czasie ostatnich 30 dni	4,6	2,3
	Tak, dawniej niż w czasie ostatnich 12 miesięcy	2,6	4,4
	Nie, nigdy	91,4	92,2
Starsza kohorta (17-18 lat)	Tak, w czasie ostatnich 30 dni	1,7	2,7
	Tak, w czasie ostatnich 12 miesięcy, ale nie w czasie ostatnich 30 dni	8,9	6,6
	Tak, dawniej niż w czasie ostatnich 12 miesięcy	6,0	7,2
	Nie, nigdy	83,3	83,5

6.2. Picie napojów alkoholowych

Napoje alkoholowe są najbardziej rozpowszechnioną substancją psychoaktywną wśród młodzieży szkolnej, podobnie jak ma to miejsce w dorosłej części społeczeństwa. Próby picia ma za sobą 68,9% uczniów z młodszej kohorty i 87,6% uczniów ze starszej kohorty województwa kujawsko-pomorskiego (tabela 17). Odsetki z poziomu województwa są niższe niż te, które odnotowano na poziomie kraju.

Tabela 17. Picie napojów alkoholowych

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Kiedykolwiek w życiu	68,9	72,9
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	55,1	59,7
	W czasie 30 dni przed badaniem	28,6	39,1
Starsza kohorta (17-18 lat)	Kiedykolwiek w życiu	87,6	91,3
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	77,5	86,3
	W czasie 30 dni przed badaniem	52,4	73,3

W czasie ostatnich 12 miesięcy przed badaniem piło jakiegokolwiek napoje alkoholowe 55,1% młodszych uczniów i 77,5% uczniów starszych. Warto zauważyć, że odsetki konsumentów alkoholu, definiowanych jako osoby, które piły jakiegokolwiek napój alkoholowy w czasie ostatnich 12 miesięcy przed badaniem, w przypadku uczniów ze starszej kohorty nie odbiegają znacznie od odsetków konsumentów stwierdzanych w badaniach na populacji osób dorosłych. W tym przypadku można odnotować różnicę między uczniami z młodszej kohorty z terenu województwa kujawsko-pomorskiego w porównaniu do uczniów z tej samej frakcji, z populacji generalnej.

Na tym tle mniej dziwi wyższy odsetek konsumentów w klasach starszych - większość uczniów z tych klas w momencie badania zbliżała się do wieku dorosłości.

Różnica między piciem alkoholu w czasie 12 miesięcy przed badaniem pomiędzy frakcjami młodszych i starszych uczniów wynosi około 20 punktów procentowych.

Za wskaźnik względnie częstego używania alkoholu przyjęto picie w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem. Jakikolwiek napoje alkoholowe w tym czasie piło 28,6% uczniów z grupy młodszej i 52,4% uczniów z grupy starszej. Trzeba przypomnieć, że badanie było realizowane w maju i w czerwcu oraz we wrześniu i październiku. Okres ostatnich 30 dni przypadał zatem na drugą połowę kwietnia, maj, czerwiec, sierpień, wrzesień i październik w zależności od tego kiedy, który z badanych wypełniał ankietę. Okres ten nie obejmował zatem świąt, karnawału, jednak objął wakacje, które jak można przypuszczać szczególnie sprzyjają okazjom do picia.

Rozpowszechnienie picia alkoholu okazało się zróżnicowane ze względu na płeć. Dziewczynki w każdym wymiarze czasowym spożywały więcej alkoholu niż chłopcy. Nawet, jeśli bierzemy pod uwagę ostatnie 30 dni przed badaniem (tabele 18 i 19).

Wśród uczniów z młodszej kohorty wskaźniki picia kiedykolwiek w życiu i w czasie 12 miesięcy oraz 30 dni przed badaniem są wyższe dla dziewcząt. Największe różnice widać w czasie deklaracji odnoszących się do ostatnich 12 miesięcy.

Wśród starszych uczniów jest podobnie; najmniejsze różnice można dostrzec, jeśli chodzi o picie w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem. Jednak różnice w tej kohorcie między dziewczynkami i chłopcami są niewielkie, nieprzekraczające 3 punktów procentowych.

Tabela 18. Picie napojów alkoholowych wśród chłopców

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Kiedykolwiek w życiu	66,6	71,4
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	51,8	57,2
	W czasie 30 dni przed badaniem	27,4	38,9
Starsza kohorta (17-18 lat)	Kiedykolwiek w życiu	86,3	89,6
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	76,6	84,1
	W czasie 30 dni przed badaniem	51,8	71,6

Tabela 19. Picie napojów alkoholowych wśród dziewcząt

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Kiedykolwiek w życiu	71,1	74,4
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	58,2	62,2
	W czasie 30 dni przed badaniem	29,6	39,4
Starsza kohorta (17-18 lat)	Kiedykolwiek w życiu	89,2	92,8
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	78,7	88,4
	W czasie 30 dni przed badaniem	53,2	75,0

Niewielkie różnice między płciami wskazują na proces homogenizacji wzorów picia związany z emancypacją dziewcząt, mimo że w naszej kulturze używanie alkoholu to raczej domena mężczyzn. W dorosłej populacji w grupie abstynentów spotyka się wielokrotnie więcej kobiet, również spożycie alkoholu w tej grupie jest znacznie niższe niż wśród mężczyzn. W populacji młodzieży te proporcje są wyrównane.

Porównując dane z poziomu województwa kujawsko-pomorskiego do danych z populacji generalnej można zaobserwować znacznie niższe odsetki chłopców i dziewcząt pijących napoje alkoholowe. Największe różnice, sięgające około 20 punktów procentowych odnotowano w starszej kohorcie, zarówno wśród chłopców jak i dziewcząt, w picciu w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem. Konsumpcję poszczególnych typów napojów alkoholowych prześledzimy na przykładzie doświadczeń alkoholowych zebranych w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem (tabela 20).

Zarówno w młodszej kohorcie, jak wśród młodzieży starszej najwyższe odsetki konsumentów ma piwo, na drugim miejscu jest wódka, a dopiero na trzecim wino. Każdy z trzech typów napojów jest bardziej popularny w starszej kohorcie w porównaniu z młodszą kohortą.

Tabela 20. Picie poszczególnych napojów alkoholowych w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Piwo	29,0	39,2
	Cydr	4,1	5,3
	Alcopop	7,6	11,1
	Wino	14,6	19,9
	Wódka	23,6	30,7
Starsza kohorta (17-18 lat)	Piwo	47,2	63,5
	Cydr	7,0	10,4
	Alcopop	16,2	23,8
	Wino	26,8	40,9
	Wódka	44,8	60,0

Wódkę w województwie kujawsko-pomorskim pije około 23% 15- i 16-latków (co czwarty) i około 45% uczniów ze szkół średnich. Piwo pił prawie co trzeci 15- i 16-latek i prawie połowa starszych uczniów, natomiast wino odpowiednio 14,6% i 26,8% badanych. Picie cydru i alcopopów stanowiło raczej rzadkość

wśród uczniów w porównaniu do picia piwa, wina i wódki. Rozpowszechnienie spożycia cydru nie przekraczało 10% w młodszej i starszej kohorcie. Na uwagę zasługuje dość duże rozpowszechnienie picia gotowych drinków – alcopop, 7,6% wśród 15-16 latków i 16,2% wśród 17-18 latków.

Rozpowszechnienie picia piwa, wina i wódki w czasie 30 dni przed badaniem w młodszej kohorcie w województwie kujawsko-pomorskim jest niższe w porównaniu do używania tych napojów w całej populacji. Podobnie jest w starszej kohorcie.

Płeć wprowadza istotne różnice w obrazie popularności poszczególnych trunków. W tabelach 21 i 22 zebrano dane o odsetkach chłopców i dziewcząt pijących każdy z trunków w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem.

Tabela 21. Picie poszczególnych napojów alkoholowych w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem wśród chłopców

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Piwo	29,6	41,2
	Cydr	4,5	6,6
	Alcopop	7,2	11,1
	Wino	13,5	16,9
	Wódka	21,7	30,9
Starsza kohorta (17-18 lat)	Piwo	50,9	65,6
	Cydr	6,3	11,1
	Alcopop	14,3	22,6
	Wino	18,7	29,6
	Wódka	47,4	62,0

Tabela 22. Picie poszczególnych napojów alkoholowych w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem wśród dziewcząt

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Piwo	28,0	37,2
	Cydr	3,7	3,9
	Alcopop	7,9	10,9
	Wino	15,7	22,9
	Wódka	25,2	30,5
Starsza kohorta (17-18 lat)	Piwo	43,3	61,9
	Cydr	7,5	9,6
	Alcopop	18,2	25,0
	Wino	36,0	50,6
	Wódka	41,9	58,5

Preferencje spożywanego napojów alkoholowych są podobne wśród chłopców jak i wśród dziewcząt zarówno w młodszej jak i starszej kohorcie. Najbardziej popularnym napojem wśród chłopców i wśród dziewcząt jest piwo, potem wódka i wino. Spożycie cydru i alkopopów jest mniej popularne, choć coraz większą popularnością cieszy się picie tego drugiego napoju.

Wśród 15- i 16- latków picie wina i wódki jest bardziej rozpowszechnione wśród dziewcząt niż wśród chłopców. Z kolei piwo częściej wybierają chłopcy, jednak różnica nie przekracza 2 punktów procentowych. Natomiast w starszej próbie chłopcy częściej niż dziewczynki piją piwo i wódkę, ale nie wino. Różnica między dziewczętami a chłopcami w picu wina w starszej kohorcie sięga ponad 17 punktów procentowych.

Chłopcy z województwa kujawsko-pomorskiego z młodszej i starszej kohorty piją rzadziej piwo, wino i wódkę niż ich rówieśnicy z populacji generalnej. Podobnie dziewczynki z województwa kujawsko-pomorskiego. Znacznie rzadziej piją alkohol niż ich rówieśniczki z pozostałej części kraju. Różnice między używaniem poszczególnych napojów alkoholowych na poziomie

wojewódzkim i krajowym są w przypadku tych najpopularniejszych napojów znaczne.

Szczególnie niebezpieczne dla zdrowia, jak również dla porządku publicznego jest picie alkoholu w znacznych ilościach, przede wszystkim, jeśli prowadzi do przekroczenia progu nietrzeźwości. Kwestię tę badano przy użyciu pytania, w którym nietrzeźwość została zdefiniowana poprzez zachowanie, takie jak zataczanie się, bełkotanie, utrata pamięci. Pytanie sformułowane w ten sposób charakteryzuje stan silnego upicia.

Stanu silnego upicia kiedykolwiek w życiu doświadczyło niecałe 30% młodszych uczniów oraz około 50% starszych. Co piąty 15- i 16- latek i 40% 17- i 18-latków upiło się w czasie ostatnich 12 miesięcy przed badaniem. W czasie ostatnich 30 dni przed badaniem stanu silnego upicia doświadczył co dziesiąty uczeń z młodszej i co szósty uczeń ze starszej kohorty.

Uczniowie z województwa kujawsko-pomorskiego rzadziej doświadczali silnego upicia się niż uczniowie z próby ogólnopolskiej w każdym wymiarze czasu, o który zapytaliśmy.

Tabela 23. Silne upicie się tzn. wypicie tyle, żeby np. zataczać się, bełkotać, nie pamiętać co się działo

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Kiedykolwiek w życiu	28,3	32,1
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	21,8	25,8
	W czasie 30 dni przed badaniem	10,5	13,4
Starsza kohorta (17-18 lat)	Kiedykolwiek w życiu	53,2	59,1
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	40,0	46,9
	W czasie 30 dni przed badaniem	17,5	24,3

Wskaźniki silnego upijania się są zróżnicowane ze względu na płeć, szczególnie w grupie starszych uczniów. W młodszej kohorcie, doświadczenia z upijaniem się kiedykolwiek w życiu, w czasie ostatniego roku przed badaniem oraz w czasie ostatnich 30 dni można częściej zaobserwować wśród dziewcząt niż

wśród chłopców (tabela 24 i 25). Podobnie jest w starszej kohorcie, z wyjątkiem doświadczeń z upiciem się w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem.

Tabela 24. Silne upicie się tzn. wypicie tyle, żeby np. zataczać się, bełkotać, nie pamiętać co się działo, wśród chłopców

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Kiedykolwiek w życiu	25,8	31,1
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	19,1	25,0
	W czasie 30 dni przed badaniem	10,4	13,8
Starsza kohorta (17-18 lat)	Kiedykolwiek w życiu	52,3	60,1
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	38,6	48,5
	W czasie 30 dni przed badaniem	18,7	25,9

Tabela 25. Silne upicie się tzn. wypicie tyle, żeby np. zataczać się, bełkotać, nie pamiętać co się działo, wśród dziewcząt

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Kiedykolwiek w życiu	30,7	33,1
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	24,2	26,5
	W czasie 30 dni przed badaniem	10,5	13,0
Starsza kohorta (17-18 lat)	Kiedykolwiek w życiu	54,5	58,3
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	41,7	45,6
	W czasie 30 dni przed badaniem	16,2	23,0

Najniższe różnice między chłopcami a dziewczynkami z młodszej kohorty obserwuje się w przypadku silnego upijania się w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem – 0,1 punktu procentowego, natomiast najwyższe w odniesieniu do silnego upicia w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem – około 5 punktów procentowych.

Porównanie odsetków silnego upijania się w województwie kujawsko-

pomorskim i w całym kraju pokazuje, że zarówno chłopcy, jak i dziewczęta z województwa rzadziej potwierdzali silne upicie się w każdym wymiarze czasowym. W przypadku chłopców zaobserwowano znaczące różnice między analizowanymi obszarami w przypadku upijania się kiedykolwiek w życiu, w czasie 12 miesięcy i 30 dni przed badaniem. W przypadku dziewcząt odsetki te były bardziej zbliżone do tych uzyskanych na poziomie populacji generalnej, jednak cały czas wynosiły 2,3 -6,8 punktów procentowych.

Pytaniem uzupełniającym, pozwalającym na uzyskanie dodatkowej wiedzy o upijaniu się młodzieży było pytanie o wypijanie co najmniej 5 drinków przy jednej okazji.

Uczniowie ze starszej kohorty częściej wypijali 5 drinków lub więcej w trakcie jednej okazji niż ci z młodszej kohorty. Ponad 77% młodszych uczniów ani razu nie upiło się w czasie ostatniego miesiąca przed badaniem. Wśród uczniów starszych było to prawie 58%. Powyżej sześciu razy w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem upiło się dwa razy więcej uczniów starszych w porównaniu z badanymi z młodszej kohorty (odpowiednio 10,3% i 4,1%).

Picie nadmierne w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem było mniej rozpowszechnione wśród uczniów z województwa kujawsko-pomorskiego w porównaniu z upijaniem się odnotowanym w próbie ogólnopolskiej.

Tabela 26. Picie nadmierne w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem

Wypicie 5 lub więcej drinków z rzędu w czasie ostatnich 30 dni			
Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Ani razu	77,6	69,0
	1 raz	7,5	10,2
	2 razy	5,7	7,2
	3-5 razy	5,0	7,2
	6-9 razy	1,4	2,6
	10 lub więcej razy	2,7	3,8
Starsza kohorta (17-18 lat)	Ani razu	57,8	41,2
	1 raz	11,3	15,1
	2 razy	9,6	14,3
	3-5 razy	10,9	15,5
	6-9 razy	5,5	5,7
	10 lub więcej razy	4,8	8,2

W młodszej kohorcie to dziewczynki w wyższych odsetkach piją nadmierne w porównaniu z chłopcami (odpowiednio 24,1% i 20,5%). Z kolei w starszej kohorcie jest odwrotnie i to chłopcy częściej niż dziewczynki wypijają 5 lub więcej drinków w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem (43,2% chłopców i 41% dziewcząt). Wśród 15- i 16-latków różnice w nadmiernym picu według płci są nieznaczne i nie przekraczają 3 punktów procentowych. Największe różnice odnotowano w upijaniu się 1 raz w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem. Wśród starszych uczniów różnice między rozpowszechnieniem upijania się chłopców i dziewcząt również były nieznaczne. Największa wynosiła niecałe 6 punktów procentowych i odnosiła się do doświadczeń w upijaniu się 1 raz w czasie 30 dni przed badaniem.

Porównując wyniki uzyskane na poziomie województwa kujawsko-pomorskiego z wynikami ogólnopolskimi można zaobserwować, że chłopcy i dziewczęta z tego terenu rzadziej piją nadmierne niż ich rówieśnicy.

Tabela 27. Picie nadmierne w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem wśród chłopców

Wypicie 5 lub więcej drinków z rzędu w czasie ostatnich 30 dni			
Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Ani razu	79,5	69,8
	1 raz	6,0	9,7
	2 razy	4,6	6,0
	3-5 razy	4,3	6,9
	6-9 razy	2,2	3,0
	10 lub więcej razy	3,4	4,7
Starsza kohorta (17-18 lat)	Ani razu	56,8	40,8
	1 raz	8,5	13,8
	2 razy	10,0	13,1
	3-5 razy	12,6	15,8
	6-9 razy	6,2	6,1
	10 lub więcej razy	6,0	10,5

Tabela 28. Picie nadmierne w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem wśród dziewcząt

Wypicie 5 lub więcej drinków z rzędu w czasie ostatnich 30 dni			
Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Ani razu	75,9	68,1
	1 raz	8,9	10,7
	2 razy	7,1	8,4
	3-5 razy	5,8	7,6
	6-9 razy	0,6	2,3
	10 lub więcej razy	1,9	2,9
Starsza kohorta (17-18 lat)	Ani razu	59,0	41,4
	1 raz	14,5	16,3
	2 razy	8,9	15,4
	3-5 razy	9,2	15,4
	6-9 razy	4,8	5,4
	10 lub więcej razy	3,6	6,2

6.3. Używanie innych substancji psychoaktywnych

Do szerokiej grupy innych niż alkohol i tytoń substancji psychoaktywnych należą takie substancje legalne jak leki przeciwbólowe i nasenne czy substancje wziewne oraz szeroka gama substancji nielegalnych. Pod pojęciem substancji nielegalnych rozumiemy tu substancje, których produkcja i obrót nimi są czynami zabronionymi przez prawo. W języku publicystyki substancje te często nazywane są narkotykami.

Dane z tabeli 29 pokazują, że w obu kohortach na pierwszym miejscu pod względem rozpowszechnienia eksperymentowania znajdują się marihuana i haszysz (16,5% wśród uczniów klas młodszych i 34% w starszej grupie), a na drugim leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza (16,2% wśród uczniów klas młodszych i 18,8% w starszej grupie). Na kolejnych miejscach uplasowały się leki przeciwbólowe przyjmowane w celu odurzania się (9,5% wśród uczniów klas młodszych i 8,1% w starszej grupie), a na czwartym substancje wziewne (6,5% wśród uczniów klas młodszych i w starszej grupie). Wśród 15- i 16-latków amfetamina znalazła się na piątym miejscu (3,2%), a wśród 17-i 18- latków na siódmym (5,1%), ustępując miejsca metamfetaminie (5,6%) i LSD (5,2%).

Wśród 15- i 16-latków co najmniej dwuprocentowe rozpowszechnienie osiągnęły jeszcze:

- kokaina (3,2%),
- LSD lub inne halucynogeny (3,1%),
- sterydy anaboliczne (2,9%),
- metamfetamina (2,7%)
- ecstasy (2,7%),
- grzyby halucynogenne (2,7%),
- crack (2,6%),
- heroina (2,4%).

Wśród uczniów z trzecich klas szkół średnich analogiczna lista środków obejmuje:

- grzyby halucynogenne (4,9%),
- ecstasy (4,5%),
- kokaina (4,4%),
- sterydy anaboliczne (4,1%),
- crack (3,2%),
- heroina (2,7%),
- GHB (2,4%).

Większe rozpowszechnienie eksperymentowania z substancjami można odnotować wśród starszych respondentów. Młodszy uczniowie używali częściej jedynie leków przeciwbólowych.

Tabela 29. Używanie substancji kiedykolwiek w życiu

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Marihuana lub haszysz	16,5	16,9
	Substancje wziewne	6,5	6,7
	Leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza	16,2	17,9
	Leki przeciwbólowe w celu odurzania się	9,5	9,9
	Amfetamina	3,2	4,2
	Metamfetamina	2,7	3,9
	LSD lub inne halucynogeny	3,1	4,0
	Crack	2,6	2,7
	Kokaina	3,2	3,7
	Relevin	1,3	1,7
	Heroina	2,4	2,7
	Ecstasy	2,7	3,8
	Grzyby halucynogenne	2,7	3,6
	GHB	1,4	1,8
	Narkotyki wstrzykiwane za pomocą igły i strzykawki	2,8	3,4
	Alkohol razem z tabletkami	7,1	7,5
	Sterydy anaboliczne	2,9	4,2
Alkohol razem z marihuana lub haszyszem	8,9	9,1	
Starsza kohorta (17-18 lat)	Marihuana lub haszysz	34,0	33,1
	Substancje wziewne	6,5	6,3
	Leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza	18,8	20,7
	Leki przeciwbólowe w celu odurzania się	8,1	8,6
	Amfetamina	5,1	4,5
	Metamfetamina	5,6	3,7
	LSD lub inne halucynogeny	5,2	4,0
	Crack	3,2	2,0
	Kokaina	4,4	3,1
	Relevin	2,3	1,6
	Heroina	2,7	1,9
	Ecstasy	4,5	4,0
	Grzyby halucynogenne	4,9	4,0
	GHB	2,4	1,5
	Narkotyki wstrzykiwane za pomocą igły i strzykawki	3,3	2,3
	Alkohol razem z tabletkami	9,6	10,9
	Sterydy anaboliczne	4,1	3,1
Alkohol razem z marihuana lub haszyszem	20,8	19,1	

W grupie młodszych uczniów dość niskim rozpowszechnieniem charakteryzuje się heroina (2,4%). Podobnie jest wśród starszych (2,7%). Rozpowszechnienie używania przez młodzież nieistniejącego środka – Relevinu było wyższe wśród starszych uczniów.

Uwagę zwraca relatywnie wysokie rozpowszechnienie używania narkotyków w zastrzykach w grupie starszych uczniów (3,3%). Jednak co niepokoi jest ono tylko nieznacznie wyższe niż w populacji młodszych uczniów (2,8%). Znacznie wyższe odsetki rozpowszechnienia odnotowuje się w eksperymentach łączenia alkoholu z lekami. Podobne odsetki młodzieży z dwóch poziomów nauczania deklarowały, że zdarzyło im się pić alkohol i przy tej samej okazji przyjmować leki (7,1% uczniów z młodszej kohorty oraz 9,6% uczniów ze starszej kohorty). Łączne używanie alkoholu i marihuany lub haszyszu jest dość powszechnym zjawiskiem wśród 15- i 16-latków i wśród 17- i 18-latków. W młodszej kohorcie 8,9% badanych miało doświadczenia z tym wzorem przyjmowania substancji. Natomiast w starszej takie doświadczenia miał co piąty badany. Łączne przyjmowanie różnych substancji jest szczególnie niebezpieczne ze względu na ryzyko szkód zdrowotnych.

W województwie kujawsko-pomorskim wśród uczniów odnotowuje się podobne rozpowszechnienie używania substancji kiedykolwiek w życiu w porównaniu z resztą kraju.

Wśród 15- i 16-latków z terenu województwa w przypadku żadnej substancji nie odnotowano większego rozpowszechnienia używania w stosunku do uczniów z próby ogólnopolskiej. Z kolei uczniowie ze starszej kohorty z próby wojewódzkiej częściej niż ich rówieśnicy z pozostałej części kraju używali wszystkich substancji z wyjątkiem leków uspokajających i nasennych bez przepisu lekarza oraz leków przeciwbólowych.

Przyjmowanie narkotyków w zastrzykach oraz picie alkoholu z jednoczesnym używaniem leków było na podobnym poziomie wśród uczniów z próby wojewódzkiej co w pozostałej części kraju. Łączne używanie alkoholu i przetworów konopi przez uczniów ze starszej kohorty z województwa

kujawsko-pomorskiego było nieznacznie częstsze niż wśród badanych z próby ogólnopolskiej. Takich różnic nie odnotowano w młodszej kohorcie.

Dane z tabel 30 i 31 pokazują, że rozpowszechnienie podejmowania prób z substancjami psychoaktywnymi innymi niż alkohol i tytoń zależne jest od płci. Chłopcy ze starszej kohorty częściej deklarują próby używania wszystkich substancji poza dwoma grupami leków - uspokajającymi i nasennymi oraz przeciwbólowymi przyjmowanymi w celu odurzania się. Dodatkowo w młodszej kohorcie dziewczynki częściej używają substancji wziewnych. Różnice w eksperymentowaniu z lekami są znacznie bardziej rozpowszechnione wśród dziewcząt. W młodszej kohorcie około jedna piąta więcej dziewcząt niż chłopców używa leków uspokajających i nasennych i około 12 punktów procentowych więcej 15-16 latek używa leków przeciwbólowych. W starszej kohorcie różnice te są znacznie mniejsze i wynoszą odpowiednio 8 punktów procentowych i 2 punkty procentowe. W przypadku pozostałych substancji są one częściej używane przez chłopców niż dziewczynki.

Tabela 30. Używanie substancji chociaż raz w życiu wśród chłopców

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Marihuana lub haszysz	18,4	19,7
	Substancje wziewne	4,5	5,9
	Leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza	7,0	10,9
	Leki przeciwbólowe w celu odurzania się	3,8	7,4
	Amfetamina	3,1	5,1
	Metamfetamina	3,3	4,4
	LSD lub inne halucynogeny	3,8	5,4
	Crack	3,3	4,3
	Kokaina	3,3	4,7
	Relevin	1,4	2,8
	Heroina	2,6	3,5
	Ecstasy	2,8	5,0
	Grzyby halucynogenne	3,5	5,1
	GHB	1,7	2,8
	Narkotyki wstrzykiwane za pomocą igły i strzykawki	2,2	4,2
	Alkohol razem z tabletkami	4,2	5,4
	Sterydy anaboliczne	4,0	6,4
Alkohol razem z marihuana lub haszyszem	9,1	10,7	
Starsza kohorta (17-18 lat)	Marihuana lub haszysz	39,4	37,9
	Substancje wziewne	6,8	6,5
	Leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza	15,0	12,9
	Leki przeciwbólowe w celu odurzania się	6,8	6,4
	Amfetamina	6,0	5,3
	Metamfetamina	7,5	4,5
	LSD lub inne halucynogeny	6,8	5,1
	Crack	4,5	2,9
	Kokaina	5,1	4,1
	Relevin	3,4	2,3
	Heroina	3,4	2,8
	Ecstasy	6,0	5,1
	Grzyby halucynogenne	6,6	5,3
	GHB	3,2	2,4
	Narkotyki wstrzykiwane za pomocą igły i strzykawki	3,6	3,4
	Alkohol razem z tabletkami	8,3	7,5
	Sterydy anaboliczne	6,2	5,2
Alkohol razem z marihuana lub haszyszem	25,0	23,4	

Tabela 31. Używanie substancji chociaż raz w życiu wśród dziewcząt

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Marihuana lub haszysz	14,2	14,1
	Substancje wziewne	8,3	7,4
	Leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza	26,1	24,8
	Leki przeciwbólowe w celu odurzania się	15,6	12,2
	Amfetamina	3,0	3,3
	Metamfetamina	1,8	3,3
	LSD lub inne halucynogeny	2,0	2,7
	Crack	1,7	1,2
	Kokaina	3,0	2,7
	Relevin	0,9	0,6
	Heroina	2,0	1,9
	Ecstasy	2,2	2,6
	Grzyby halucynogenne	1,7	2,1
	GHB	0,7	0,8
	Narkotyki wstrzykiwane za pomocą igły i strzykawki	3,2	2,7
	Alkohol razem z tabletkami	10,2	9,5
	Sterydy anaboliczne	1,7	2,0
Alkohol razem z marihuana lub haszyszem	8,4	7,6	
Starsza kohorta (17-18 lat)	Marihuana lub haszysz	28,0	29,4
	Substancje wziewne	6,3	6,0
	Leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza	23,1	27,4
	Leki przeciwbólowe w celu odurzania się	9,6	10,5
	Amfetamina	4,1	3,7
	Metamfetamina	3,4	2,9
	LSD lub inne halucynogeny	3,1	3,0
	Crack	1,7	1,1
	Kokaina	3,6	2,1
	Relevin	0,7	0,8
	Heroina	1,9	1,0
	Ecstasy	2,6	3,0
	Grzyby halucynogenne	2,7	2,9
	GHB	1,2	0,6
	Narkotyki wstrzykiwane za pomocą igły i strzykawki	2,7	1,2
	Alkohol razem z tabletkami	10,8	13,8
	Sterydy anaboliczne	1,7	1,3
Alkohol razem z marihuana lub haszyszem	16,1	15,6	

Rozpowszechnienie używania najpopularniejszej substancji, to jest przetworów konopi wśród chłopców i dziewcząt z młodszej kohorty z województwa kujawsko-pomorskiego w porównaniu do próby ogólnopolskiej jest bardzo zbliżone. Wśród chłopców, 15-16 latkowie nieznacznie rzadziej (1,3 punktu procentowego) używają tych substancji niż ich rówieśnicy z populacji generalnej, natomiast 17-18 latkowie nieznacznie częściej (1,5 punktu procentowego). 15-16 latki z województwa kujawsko pomorskiego używają przetworów konopi na podobnym poziomie co ich rówieśniczki z populacji generalnej, z kolei 17-18 latki rzadziej (różnica 1,5 punktu procentowego) (tabela 30 i 31). Rozpowszechnienie używania kiedykolwiek w życiu pozostałych substancji jest zróżnicowane jednak różnice są niewielkie. W grupie starszych chłopców używanie wszystkich substancji jest bardziej rozpowszechnione na poziomie województwa niż wśród rówieśników z populacji całego kraju. Natomiast w młodszej kohorcie z województwa odsetki używania wszystkich substancji są na niższym poziomie niż w populacji generalnej.

Wśród dziewcząt z młodszej kohorty z województwa kujawsko-pomorskiego w porównaniu z pozostałą częścią kraju używanie wszystkich substancji jest nieznacznie bardziej rozpowszechnione za wyjątkiem m.in. amfetaminy, metamfetaminy, LSD, ecstazy, grzybów halucynogennych, GHB i sterydów anabolicznych. Z kolei w starszej kohorcie używanie wszystkich substancji z wyjątkiem leków uspokajających i przeciwbólowych, ecstazy i grzybów halucynogennych jest bardziej rozpowszechnione na poziomie województwa w porównaniu z resztą kraju.

Za wskaźnik aktualnego używania substancji przyjmuje się zwykle używanie substancji w czasie ostatnich 12 miesięcy przed badaniem. W badaniu z 2024 r. lista substancji obejmowała przetwory konopi (marihuana lub haszysz), substancje wziewne, ecstazy, amfetamina, metamfetamina, kokaina, crack i heroina (tabela 32).

Z danych zawartych w tabeli wynika, że największą popularnością wśród uczniów cieszą się przetwory konopi. Używanie ich w czasie ostatnich 12 miesięcy przed badaniem deklarował co ósmy badany z młodszej kohorty

i co czwarty badany ze starszej kohorty. Wśród młodszej kohorty na drugim miejscu znalazły się substancje wziewne (4,1%), a na trzecim kokaina (2,5%). Z kolei wśród starszej kohorty metamfetamina znalazła się na drugim miejscu (3,7%), a na trzecim substancje wziewne (3,5%). Najmniej popularną substancją wśród 15-16 latków okazała się amfetamina (1,9%), a wśród 17-18 latków crack używany przez 2,3% uczniów.

Tabela 32. Używanie substancji w czasie ostatnich 12 miesięcy

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Marihuana lub haszysz	12,7	14,5
	Substancje wziewne	4,1	4,3
	Ecstasy	2,2	2,9
	Amfetamina	1,9	3,1
	Metamfetamina	2,4	3,0
	Kokaina	2,5	2,9
	Crack	2,4	2,5
	Heroina	2,1	2,2
Starsza kohorta (17-18 lat)	Marihuana lub haszysz	23,9	23,7
	Substancje wziewne	3,5	3,0
	Ecstasy	3,0	2,6
	Amfetamina	3,4	3,1
	Metamfetamina	3,7	2,7
	Kokaina	2,7	2,2
	Crack	2,3	1,7
	Heroina	2,4	1,5

Uczniowie z młodszej kohorty z województwa kujawsko-pomorskiego rzadziej używali wszystkich wymienionych substancji w porównaniu do badanych z pozostałej części kraju. W przypadku starszej kohorty uczniowie z próby wojewódzkiej używali tych substancji częściej, jednak różnice nie są znaczące. Łatwy do zaobserwowania jest także związek między aktualnym używaniem substancji a płcią (tabele 33 i 34). Podobnie jak w przypadku eksperymentowania, w młodszej kohorcie, występuje ono częściej wśród chłopców niż wśród dziewcząt za wyjątkiem używania substancji wziewnych. W

starszej kohorcie to chłopcy częściej używają każdej z wymienionych substancji w porównaniu z dziewczynkami. Największe różnice w tej grupie można zaobserwować w używaniu przetworów konopi – 9,2 punkty procentowe.

Rozpowszechnienie używania wszystkich substancji w czasie ostatnich 12 miesięcy przed badaniem wśród chłopców w wieku 15-16 lat z województwa kujawsko-pomorskiego jest niższe w porównaniu do rówieśników z populacji generalnej. Trochę inne trendy w rozpowszechnieniu używania poszczególnych substancji można zaobserwować w grupie starszych chłopców, gdzie używanie większości wymienionych substancji jest na bardzo zbliżonym poziomie w województwie i w próbie krajowej. Podobne trendy można zaobserwować wśród dziewcząt, u których używanie poszczególnych substancji jest na bardzo zbliżonym poziomie.

Tabela 33. Używanie substancji w czasie ostatnich 12 miesięcy wśród chłopców

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Marihuana lub haszysz	14,2	17,5
	Substancje wziewne	2,4	4,4
	Ecstasy	2,6	4,2
	Amfetamina	2,1	4,1
	Metamfetamina	3,0	4,2
	Kokaina	3,0	4,2
	Crack	3,0	4,0
	Heroina	2,5	3,4
Starsza kohorta (17-18 lat)	Marihuana lub haszysz	28,3	28,4
	Substancje wziewne	4,6	3,9
	Ecstasy	4,3	4,1
	Amfetamina	4,1	4,4
	Metamfetamina	4,8	3,5
	Kokaina	4,1	3,2
	Crack	3,0	2,6
	Heroina	3,1	2,5

Tabela 34. Używanie substancji w czasie ostatnich 12 miesięcy wśród dziewcząt

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Marihuana lub haszysz	10,8	11,3
	Substancje wziewne	5,7	4,2
	Ecstasy	1,5	1,5
	Amfetamina	1,5	1,9
	Metamfetamina	1,5	1,7
	Kokaina	1,9	1,5
	Crack	1,5	1,0
	Heroina	1,5	1,0
Starsza kohorta (17-18 lat)	Marihuana lub haszysz	19,1	19,8
	Substancje wziewne	2,0	2,2
	Ecstasy	1,5	1,4
	Amfetamina	2,4	1,9
	Metamfetamina	2,4	2,0
	Kokaina	1,2	1,3
	Crack	1,5	0,8
	Heroina	1,7	0,6

Okres ostatnich 30 dni przed badaniem można przyjąć za wskaźnikowy dla względnie częstego używania. Palenie marihuany lub używanie innych narkotyków, podobnie jak picie alkoholu, w większości przypadków nie ma charakteru regularnego. Stąd trudno mieć pewność, że wszyscy uczniowie, którzy zadeklarowali kontakt z daną substancją w czasie ostatnich 30 dni na pewno używają jej co najmniej raz na miesiąc. Można jednak założyć, z pewnym przybliżeniem, że proporcje używających raz na miesiąc wśród tych, którzy nie używali w ostatnim miesiącu są równe proporcji używających rzadziej, a potwierdzających używanie w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem. Przy takim założeniu można uznać, że 5,5% uczniów z młodszej kohorty i 12,0% uczniów ze starszej kohorty używa marihuany lub haszyszu co najmniej raz w miesiącu (tabela 35). Analogiczne odsetki dla substancji wziewnych wynoszą – 2,8% u 15- i 16-latków oraz 2,5% u 17- i 18-latków.

Uczniowie z województwa kujawsko-pomorskiego podobnie jak ci z pozostałej reszty kraju używają przetworów konopi. Różnice nie są duże – w młodszej kohorcie 2,5 punktów procentowych mniej uczniów z województwa niż z pozostałej części kraju używa marihuany i haszyszu a w starszej 1,3 punktów procentowych więcej. Także używanie substancji wziewnych jest na podobnym poziomie.

Tabela 35. Używanie substancji w czasie ostatnich 30 dni

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Marihuana lub haszysz	5,5	8,0
	Substancje wziewne	2,8	2,7
Starsza kohorta (17-18 lat)	Marihuana lub haszysz	12,0	10,7
	Substancje wziewne	2,5	1,9

Podobnie jak przy poprzednich wskaźnikach istotne zróżnicowanie wiąże się z płcią – rozpowszechnienie używania marihuany i haszyszu jest większe wśród chłopców niż wśród dziewcząt (tabele 36 i 37). W przypadku substancji wziewnych w młodszej kohorcie można zaobserwować większe rozpowszechnienie używania wśród dziewcząt, natomiast w starszej wśród chłopców.

Tabela 36. Używanie substancji w czasie ostatnich 30 dni wśród chłopców

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Marihuana lub haszysz	7,6	10,0
	Substancje wziewne	2,1	3,6
Starsza kohorta (17-18 lat)	Marihuana lub haszysz	14,9	14,7
	Substancje wziewne	3,3	2,6

Tabela 37. Używanie substancji w czasie ostatnich 30 dni wśród dziewcząt

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Marihuana lub haszysz	3,0	5,9
	Substancje wziewne	3,4	1,7
Starsza kohorta (17-18 lat)	Marihuana lub haszysz	8,7	7,4
	Substancje wziewne	1,5	1,3

Należy zauważyć, że odsetki często używających konopi wśród chłopców w młodszej kohorcie oscylują wokół poziomu przekraczającego 7%. W starszej kohorcie są w okolicach 15%, co oznacza że co siódmy 17-18 latek używał konopi w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem.

Chłopcy i dziewczęta z młodszej grupy wiekowej w województwie kujawsko-pomorskim rzadziej niż ich rówieśnicy z ogólnej populacji sięgają po przetwory z konopi. Natomiast uczniowie starszej grupy wiekowej, zarówno chłopcy, jak i dziewczęta, używają tych substancji nieco częściej niż przeciętni nastolatki. Jeśli chodzi o substancje wziewne, to chłopcy i dziewczęta z tego regionu stosują je częściej w porównaniu do ogólnej populacji młodzieży, z wyjątkiem chłopców z młodszej grupy wiekowej.

W 2024 roku zapytano uczniów czy mieli możliwość spróbowania marihuany lub haszyszu, ale tego nie uczynili. Co piąty uczeń z młodszej kohorty i co czwarty uczeń ze starszej kohorty nie skorzystali z propozycji użycia tych substancji jeden lub dwa razy. Z kolei około 13% młodszych i około 23% starszych uczniów nie skorzystało z takiej propozycji trzy lub więcej razy. Uczniowie z młodszej i starszej kohorty z województwa kujawsko-pomorskiego w podobnych odsetkach odmawiali użycia przetworów konopi, jak ich rówieśnicy z populacji generalnej.

Tabela 38. Nieskorzystanie z propozycji spróbowania marihuany lub haszyszu

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Nie	66,0	63,5
	Tak, jeden lub dwa razy	20,8	22,0
	Tak, trzy razy lub więcej	13,2	14,5
Starsza kohorta (17-18 lat)	Nie	50,1	48,7
	Tak, jeden lub dwa razy	26,7	28,2
	Tak, trzy razy lub więcej	23,3	23,2

W starszej kohorcie nieznacznie więcej chłopców niż dziewcząt miało doświadczenia z nieskorzystaniem z propozycji spróbowania marihuany i haszyszu. W młodszej te odsetki były na podobnym poziomie. W porównaniu z odsetkami z populacji generalnej, chłopcy z młodszej kohorty z województwa kujawsko-pomorskiego rzadziej odmawiali spróbowania marihuany lub haszyszu niż ich rówieśnicy. W przypadku odmów wśród dziewcząt z województwa kujawsko – pomorskiego to są one na zbliżonym poziomie jak w populacji generalnej.

Tabela 39. Nieskorzystanie z propozycji spróbowania marihuany lub haszyszu wśród chłopców

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Nie	66,1	60,6
	Tak, jeden lub dwa razy	20,2	23,5
	Tak, trzy razy lub więcej	13,7	15,9
Starsza kohorta (17-18 lat)	Nie	47,1	45,9
	Tak, jeden lub dwa razy	27,5	27,8
	Tak, trzy razy lub więcej	25,4	26,3

Tabela 40. Nieskorzystanie z propozycji spróbowania marihuany lub haszyszu wśród dziewcząt

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Nie	66,4	66,3
	Tak, jeden lub dwa razy	20,8	20,5
	Tak, trzy razy lub więcej	12,7	13,2
Starsza kohorta (17-18 lat)	Nie	53,4	51,0
	Tak, jeden lub dwa razy	25,6	28,3
	Tak, trzy razy lub więcej	21,0	20,7

Przetwory konopi jako najbardziej rozpowszechnione substancje nielegalne mogły stać się przedmiotem głębszych analiz skierowanych na identyfikację wzoru intensywnego używania. Wśród młodzieży szkolnej odsetki użytkowników innych substancji są zbyt małe, aby grupa bardziej intensywnych użytkowników była dostatecznie liczna.

W próbie analizy intensywnego używania przetworów konopi posłużono się pytaniami zaczerpniętymi z dwóch testów.

Pierwszy z nich to test przesiewowy skonstruowany w Polsce do identyfikacji problemowych użytkowników marihuany (Problemowe Używanie Marihuany - PUM) wśród nastolatków sięgających po tę substancję (Okulicz-Kozaryn, Sierosławski, 2007). Skrócona wersja tego testu przeznaczona do badań ankietowych składa się z czterech pytań, na które odpowiedzieć można tylko „tak” lub „nie”. Każde z pytań dotyczy występowania określonego symptomu w czasie ostatnich 12 miesięcy. Badanie walidacyjne testu przesiewowego PUM zrealizowane w 2003 r. wykazało, że wśród nastolatków wystąpienie 2 lub więcej symptomów świadczy o problemowym używaniu marihuany.

Drugim testem zastosowanym w tym badaniu jest test służący do identyfikowania nadużywania przetworów konopi (Cannabis Abuse Screening Test – CAST). Test ten został opracowany we Francji przez zespół badaczy z Francuskiego Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii (Beck &

Legleye 2003). Test składa się z sześciu pytań o częstotliwość występowania poszczególnych symptomów nadużywania przetworów konopi w czasie ostatnich 12 miesięcy, na które odpowiada się przy użyciu pięciopunktowej skali od „nigdy” do „bardzo często”.

Test ten nie był walidowany w Polsce, stąd też jego wyniki należy traktować z ostrożnością.

Wyniki testu pokazują, że 6,2% uczniów z klas młodszych i 13,2% uczniów starszych zadeklarowało samodzielny zakup marihuany (tabela 41). Około 5% uczniów z młodszej kohorty i 8% ze starszej kohorty nie poszło lub spóźniło się do szkoły z powodu marihuany. Konopie paliło samotnie 3,4% 15- i 16-latków i 8,9% 17- i 18-latków.

Pozytywny wynik testu przesiewowego, czyli potwierdzenie co najmniej 2 symptomów, uzyskało 4,1% 15- i 16-latków oraz 8,8% uczniów ze starszej kohorty.

Porównanie wyników uzyskanych w województwie kujawsko-pomorskim z wynikami ogólnopolskimi wskazuje na brak większych różnic w rozpowszechnieniu problemowego używania marihuany w starszej oraz w młodszej kohorcie.

Tabela 41. Symptomy problemowego używania marihuany- test przesiewowy PUM

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Nie pójście lub spóźnienie się do szkoły z powodu marihuany	5,5	5,9
	Częsta potrzeba użycia marihuany	3,4	4,7
	Samodzielny zakup marihuany	6,2	7,4
	Palenie konopi samotnie	3,4	5,6
Starsza kohorta (17-18 lat)	Nie pójście lub spóźnienie się do szkoły z powodu marihuany	7,8	5,8
	Częsta potrzeba użycia marihuany	6,3	4,7
	Samodzielny zakup marihuany	13,2	9,7
	Palenie konopi samotnie	8,9	6,3

Wyniki testu przesiewowego CAST pokazują, że wśród uczniów z starszej kohorty symptomy problemowego używania przetworów konopi występują częściej niż wśród uczniów z młodszej kohorty. Najwyższe odsetki symptomów występujących często lub bardzo często wśród uczniów z młodszej kohorty odnotowano w odniesieniu do problemów z pamięcią i bezowocnych prób ograniczenia palenia. Z kolei wśród starszych uczniów symptomem, który pojawiał się najczęściej były również bezowocne próby ograniczenia palenia oraz problemy z pamięcią po paleniu.

Tabela 42. Symptomy problemowego używania przetworów konopi - test przesiewowy CAST (województwo kujawsko-pomorskie)

Kohorta		Nigdy	Rzadko	Od czasu do czasu	Raczej często	Bardzo często
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Palenie przedpołudniem	91,5	3,3	2,4	0,8	2,0
	Palenie samotnie	92,7	2,5	2,6	0,3	1,8
	Problemy z pamięcią po paleniu	92,2	2,4	2,1	1,3	1,9
	Przyjaciele lub krewni mówili żeby ograniczyć używanie	94,2	2,3	1,1	0,7	1,9
	Bezowocne próby ograniczenia używania	93,8	0,9	1,9	1,3	2,0
	Problemy z powodu używania	94,5	2,7	0,5	0,9	1,3
Starsza kohorta (17-18 lat)	Palenie przedpołudniem	83,3	8,8	3,2	1,2	3,5
	Palenie samotnie	87,8	4,7	2,5	1,8	3,2
	Problemy z pamięcią po paleniu	85,1	5,5	4,2	2,2	3,0
	Przyjaciele lub krewni mówili żeby ograniczyć używanie	91,1	3,5	1,5	2,0	1,8
	Bezowocne próby ograniczenia używania	89,4	2,2	3,0	1,2	4,2
	Problemy z powodu używania	91,4	3,9	1,3	1,5	1,8

Tabela 43. Symptomy problemowego używania przetworów konopi - test przesiewowy CAST (Polska)

Kohorta		Nigdy	Rzadko	Od czasu do czasu	Raczej często	Bardzo często
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Palenie przedpołudniem	88,2	5,3	3,6	0,6	2,4
	Palenie samotnie	91,3	2,8	2,5	1,0	2,3
	Problemy z pamięcią po paleniu	90,3	3,8	2,4	1,2	2,1
	Przyjaciele lub krewni mówili żeby ograniczyć używanie	92,9	2,1	1,7	0,8	2,4
	Bezowocne próby ograniczenia używania	90,9	2,1	2,4	1,4	3,4
	Problemy z powodu używania	93,2	1,9	1,6	1,3	2,1
Starsza kohorta (17-18 lat)	Palenie przedpołudniem	85,6	7,4	3,5	1,4	2,1
	Palenie samotnie	89,4	4,4	3,4	1,1	1,7
	Problemy z pamięcią po paleniu	85,7	6,3	3,5	2,3	2,2
	Przyjaciele lub krewni mówili żeby ograniczyć używanie	92,5	2,3	2,4	1,1	1,7
	Bezowocne próby ograniczenia używania	91,0	3,0	1,9	1,3	2,8
	Problemy z powodu używania	92,9	2,8	1,7	1,0	1,6

Odsetki symptomów problemowego używania przetworów konopi uzyskanych w teście CAST wśród uczniów z województwa kujawsko-pomorskiego w porównaniu z wynikami uzyskanymi w próbie ogólnopolskiej są podobne, różnice są bardzo niewielkie.

Należy zwrócić uwagę, że zjawisko używania leków uspokajających i nasennych w celach innych niż medyczne ma szerszy zakres niż zjawisko używania ich wedle przepisu lekarza w celach leczniczych. Dane z tabeli 44 pokazują, że 15,9% młodszej młodzieży i 15,6% młodzieży starszej ma doświadczenia z lekami uspokajającymi i nasennymi przyjmowanymi w celach leczniczych. W tej grupie wyróżnić trzeba frakcję 6-7% badanych, którzy te uzależniające leki przyjmowali przez trzy tygodnie lub dłużej. Zwraca uwagę fakt, że nieznacznie większe rozpowszechnienie używania leków przepisanych przez lekarza odnotowuje się w młodszej kohorcie.

Uczniowie z województwa kujawsko-pomorskiego podobnie jak ich rówieśnicy z pozostałej części Polski używali leków uspokajających i nasennych przepisanych przez lekarza.

Tabela 44. Używanie leków uspokajających i nasennych z przepisu lekarza

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Nie, nigdy	84,1	82,9
	Tak, ale krócej niż przez trzy tygodnie	8,8	10,4
	Tak, przez trzy tygodnie lub dłużej	7,2	6,7
Starsza kohorta (17-18 lat)	Nie, nigdy	84,4	81,3
	Tak, ale krócej niż przez trzy tygodnie	9,3	11,1
	Tak, przez trzy tygodnie lub dłużej	6,3	7,6

Podobnie jak w przypadku używania leków uspokajających i nasennych bez przepisu lekarza tak i w tym przypadku to wśród dziewczynek odnotowano większe rozpowszechnienie zarówno na poziomie młodszej jak i starszej kohorty. Największe różnice ze względu na płeć obserwuje się w używaniu leków powyżej trzech tygodni.

Tabela 45. Używanie leków uspokajających i nasennych z przepisu lekarza wśród chłopców

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Nie, nigdy	90,3	87,5
	Tak, ale krócej niż przez trzy tygodnie	6,0	8,0
	Tak, przez trzy tygodnie lub dłużej	3,6	4,5
Starsza kohorta (17-18 lat)	Nie, nigdy	86,9	86,8
	Tak, ale krócej niż przez trzy tygodnie	8,4	7,7
	Tak, przez trzy tygodnie lub dłużej	4,7	5,5

Tabela 46. Używanie leków uspokajających i nasennych z przepisu lekarza wśród dziewcząt

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Nie, nigdy	77,4	78,5
	Tak, ale krócej niż przez trzy tygodnie	11,6	12,8
	Tak, przez trzy tygodnie lub dłużej	10,9	8,7
Starsza kohorta (17-18 lat)	Nie, nigdy	81,6	76,8
	Tak, ale krócej niż przez trzy tygodnie	10,2	13,9
	Tak, przez trzy tygodnie lub dłużej	8,2	9,3

Używanie leków uspokajających i nasennych z przepisu lekarza jest powszechniejsze w próbie ogólnopolskiej niż wśród chłopców i dziewczynek ze szkół zlokalizowanych w województwie kujawsko-pomorskim.

W przypadku leków przeciwbólowych to używanie ich jest bardziej rozpowszechnione w młodszej kohorcie. Wśród pierwszoklasistów około połowa nadużywała tych leków. Podobnie było wśród trzecioklasistów, gdzie doświadczenia z tymi substancjami miało 54% uczniów.

Używanie tego rodzaju leków jest podobnie rozpowszechnione wśród uczniów z województwa kujawsko-pomorskiego w porównaniu z uczniami z populacji generalnej.

Tabela 47. Używanie leków przeciwbólowych z przepisu lekarza

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Nie, nigdy	44,7	44,9
	Tak, ale krócej niż przez trzy tygodnie	45,7	44,8
	Tak, przez trzy tygodnie lub dłużej	9,6	10,3
Starsza kohorta (17-18 lat)	Nie, nigdy	46,0	46,6
	Tak, ale krócej niż przez trzy tygodnie	45,1	44,6
	Tak, przez trzy tygodnie lub dłużej	8,9	8,7

6.4. Problem „dopalaczy”

Do używania dopalaczy, chociaż raz w życiu, przyznało się 5,0% 15- i 16-latków i 7,3% uczniów szkół średnich (tabela 48). Odsetki aktualnych użytkowników są niższe. Dopalaczy w czasie 12 miesięcy przed badaniem używało 4,1% badanych z młodszej kohorty oraz 5,8% ze starszej kohorty. W czasie ostatnich 30 dni przed badaniem po substancje te sięgało 2,9% badanych z pierwszej grupy i 3,6% z drugiej grupy.

Rozpowszechnienie używania dopalaczy wśród młodszych uczniów z województwa kujawsko-pomorskiego jest niższe niż w próbie krajowej. Natomiast wśród respondentów ze starszej kohorty z województwa jest nieznacznie wyższe niż w populacji generalnej.

Tabela 48. Używanie dopalaczy

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Kiedykolwiek w życiu	5,0	6,6
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	4,1	5,3
	W czasie 30 dni przed badaniem	2,9	3,9
Starsza kohorta (17-18 lat)	Kiedykolwiek w życiu	7,3	6,1
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	5,8	4,8
	W czasie 30 dni przed badaniem	3,6	2,8

Najpowszechniejszą formą dopalaczy używaną przez 15- i 16-latków i 17- i 18-latków były mieszanki ziołowe do palenia. Co szesnasty uczeń używał dopalaczy w tej postaci. Zdecydowanie mniejszym powodzeniem cieszyły się te substancje w postaci proszku, kryształków lub tabletek. W tej formie dopalacze były używane przez dwukrotnie mniej uczniów niż te, które używano w postaci mieszanek ziołowych. Jedynie 2,1% badanych z młodszej kohorty

i 1,4% ze starszej używało dopalaczy w postaci płynu.

Rozpowszechnienie używania poszczególnych postaci dopalaczy było podobne w województwie kujawsko-pomorskim i w kraju ogółem.

Tabela 49. Używanie dopalaczy – postać substancji używanej w czasie ostatnich 12 miesięcy

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Mieszanki ziołowe do palenia	6,3	5,3
	Proszek, kryształki lub tabletki	2,9	3,4
	Płyn	2,1	1,3
	Inne	3,3	2,9
Starsza kohorta (17-18 lat)	Mieszanki ziołowe do palenia	6,9	7,4
	Proszek, kryształki, lub tabletki	3,2	3,4
	Płyn	1,4	1,2
	Inne	3,7	2,1

6.5. Oczekiwania wobec alkoholu i przetworów konopi

Sięganie po napoje alkoholowe oraz rozmiary picia zależne są, przynajmniej w pewnym stopniu, od postaw i oczekiwań wobec alkoholu. W jednym z pytań ankiety prosiliśmy badanych o określenie na pięciopunktowej skali szacunkowej, na ile prawdopodobne jest ich zdaniem, że doświadczą po alkoholu wymienionych w pytaniu konsekwencji (tabela 50).

Wśród poddanych ocenie respondentów następstw picia znalazły się konsekwencje negatywne i pozytywne. Dla uproszczenia obrazu spróbujemy zbudować rankingi spodziewanych konsekwencji negatywnych i pozytywnych opierając się na odsetkach odpowiedzi „bardzo prawdopodobne”.

W młodszej kohorcie w zakresie następstw negatywnych na pierwszym miejscu znalazła się obawa o szkody zdrowotne (16,4%), na drugim – przed złym samopoczuciem i mdłościami (13,5%), na trzecim - że zrobi się coś czego będzie się potem żałować (13,4%), na czwartym – że będzie miał kaca (11,9%). Co dziesiąty uczeń w wieku 15-16 lat bał się mogących wystąpić kłopotów z policją. Jeszcze mniejsze odsetki badanych obawiają się utraty kontroli nad własnym pićm (7,1%).

Wśród konsekwencji pozytywnych najwięcej uczniów z młodszej grupy wymienia poczucie odprężenia (14,9%), na drugim zapomnienie o swoich problemach (13,5%), na trzecim świetną zabawę (13,1%). Wśród najrzadziej wymienianych skutków pozytywnych młodzież wymieniła towarzyskość (12,3%) i poczucie szczęścia (11,4%).

W starszej kohorcie ranking następstw negatywnych wygląda nieco inaczej. Osoby w wieku 17-18 lat najbardziej obawiają się złego samopoczucia po pićm i mdłości (11,7%), kaca (11,1%) oraz że picie zaszkodzi zdrowiu (10,5%). Na dalszych miejscach znalazły się obawa, że zrobi się coś, czego będzie się potem żałowało (10,4%). Na kolejnych miejscach znalazł się strach przed kłopotami z policją (5,3%) i obawa, że nie będą potrafili przestać pić (4,4%).

Oczekiwania pozytywne wśród uczniów ze starszej kohorty najczęściej są związane z poczuciem odprężenia, które jest dostrzegane przez co piątego badanego z tej grupy. Podobnie, co piąty uczeń był zdania, że spożycie alkoholu

jest związane ze świetną zabawą, natomiast dla 17% picie kojarzy się z większą towarzyskością. Około 13% oczekuje, że po piciu będzie bardziej szczęśliwa, a 10,8% zapomni o swoich problemach.

W sumie uczniowie starsi w wyższych odsetkach niż ich młodszy koledzy potwierdzali prawdopodobieństwo pojawienia się poszczególnych następstw pozytywnych.

Tabela 50. Oczekiwania wobec alkoholu (województwo kujawsko-pomorskie)

Kohorta		Bardzo prawdopodobne	Prawdopodobne	Nie wiadomo	Mało prawdopodobne	Zupełnie nieprawdopodobne
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Poczuje się odprężony	14,9	22,4	41,4	5,7	15,7
	Będę miał kłopoty z policją	9,0	8,1	44,3	15,4	23,2
	Zaszkodzi to mojemu zdrowiu	16,4	18,9	42,8	9,4	12,5
	Poczuje się szczęśliwy	11,4	17,5	46,7	8,0	16,4
	Zapomnę o swoich problemach	13,5	16,7	42,0	10,0	17,8
	Nie będę w stanie przestać pić	7,1	6,4	40,9	14,1	31,5
	Będę miał kaca	11,9	14,1	42,3	12,4	19,2
	Będę bardziej przyjazny i towarzyski	12,3	19,1	44,4	7,8	16,4
	Zrobię coś, czego będę żałował	13,4	16,5	43,2	10,8	16,0
	Będę się świetnie bawić	13,1	20,8	45,4	5,4	15,4
	Zrobi mi się niedobrze	13,5	16,8	44,6	9,1	16,0
Starsza kohorta (17-18 lat)	Poczuje się odprężony	19,3	33,3	28,9	7,9	10,6
	Będę miał kłopoty z policją	5,3	8,0	32,0	20,4	34,3
	Zaszkodzi to mojemu zdrowiu	10,5	22,1	36,8	17,0	13,5
	Poczuje się szczęśliwy	12,7	28,0	37,0	9,8	12,5
	Zapomnę o swoich problemach	10,8	23,3	35,1	12,0	18,7
	Nie będę w stanie przestać pić	4,4	6,4	31,0	19,6	38,7
	Będę miał kaca	11,1	16,8	34,2	18,2	19,7
	Będę bardziej przyjazny i towarzyski	17,0	30,5	34,2	6,5	11,9
	Zrobię coś, czego będę żałował	10,4	16,3	36,3	18,0	19,0
	Będę się świetnie bawić	18,9	31,0	34,4	4,1	11,7
	Zrobi mi się niedobrze	11,7	17,0	38,4	18,6	14,3

Porównanie częstości wyborów konsekwencji pozytywnych i negatywnych wskazuje wyraźnie na większą popularność tych pierwszych. Innymi słowy młodzież zdaje się oczekiwać po alkoholu więcej dobrego niż złego. Ta tendencja nie wystawia dobrej noty wysiłkom w zakresie edukacji adresowanej do młodzieży.

Podobnie jak w przypadku analizy oczekiwań związanych z piciem alkoholu, tak i w przypadku używania marihuany lub haszyszu skupimy się na odpowiedziach respondentów, którzy byli pewni wystąpienia określonych konsekwencji pozytywnych lub negatywnych.

Najczęstsze konsekwencje negatywne związane z używaniem przetworów konopi dostrzegane przez uczniów z młodszej kohorty związane są z trudnościami z koncentracją (9,2%), utrata wątku myślenia (7%) oraz poczucie bycia prześladowanym przez innych (5,6%). Najrzadziej wymienianym negatywnym skutkiem używania marihuany lub haszyszu są trudności w prowadzeniu rozmowy (5,5%).

Wśród konsekwencji pozytywnych, co dziesiąty uczeń z młodszej kohorty wymienia na pierwszym miejscu zwiększenie otwartości. Niewiele mniejszy odsetek uczniów z tej grupy z używaniem przetworów konopi wiąże zwiększenie intensywności radości (10%), mniejszą nieśmiałość (9,7%), zmniejszenie zahamowań (9,5%) oraz zwiększenie intensywności doświadczeń (8,9%). Ranking konsekwencji negatywnych dostrzeganych przez uczniów ze starszej kohorty wygląda podobnie jak wśród młodszych respondentów. Najczęściej dostrzeganą konsekwencją negatywną jest trudność z koncentracją (6,9%). Niewiele rzadziej dostrzeganą jest utrata wątku myślenia (5,4%) oraz trudności z prowadzeniem rozmowy (3%). Poczucie bycia prześladowanym przez innych było dostrzegane przez 2,9% respondentów z tej grupy.

Wśród konsekwencji pozytywnych związanych z używaniem przetworów konopi wymienianych przez 17- i 18-latków dominuje zwiększenie intensywności radości (12,6%) oraz zwiększenie intensywności doświadczeń (9,3%). W dalszej kolejności są: zwiększenie otwartości (7,9%), zmniejszenie zahamowań (7,6%) i mniejsza nieśmiałość (6,9%).

Podobnie jak w przypadku oczekiwań związanych z piciem alkoholu, tak również w przypadku oczekiwania wobec używania marihuany lub haszyszu uczniowie bardziej dostrzegają występowanie konsekwencji pozytywnych wynikających z używania substancji.

Tabela 51. Oczekiwania wobec marihuany i haszyszu (województwo kujawsko-pomorskie)

Kohorta		Nie- możliwe	Mało prawdo- podobne	Może	Całkiem prawdo- podobne	Pewne
Młodsza kohorta (15- 16 lat)	Bardziej intensywne postrzeganie rzeczy	47,0	9,4	31,1	7,7	4,8
	Trudności z prowadzeniem rozmowy	44,1	13,5	27,1	9,7	5,5
	Utrata wątku myślenia	43,5	9,1	28,8	11,6	7,0
	Mniejsza nieśmiałość	44,7	7,8	25,5	12,2	9,7
	Trudności z koncentracją	43,0	8,1	27,7	12,0	9,2
	Zwiększenie otwartości	42,5	6,4	26,6	14,2	10,3
	Zwiększenie intensywności radości	42,1	6,8	27,4	13,7	10,0
	Zwiększenie intensywności doświadczeń	43,4	8,1	28,6	11,1	8,9
	Zmniejszenie zahamowań	44,5	8,2	26,7	11,1	9,5
	Poczucie bycia prześladowanym przez innych	49,0	15,0	25,4	5,0	5,6
Starsza kohorta (17- 18 lat)	Bardziej intensywne postrzeganie rzeczy	37,5	10,6	35,9	11,2	4,7
	Trudności z prowadzeniem rozmowy	38,1	16,3	31,0	11,6	3,0
	Utrata wątku myślenia	38,1	12,7	31,0	12,9	5,4
	Mniejsza nieśmiałość	36,1	9,4	29,3	18,4	6,9
	Trudności z koncentracją	35,9	11,0	32,7	13,5	6,9
	Zwiększenie otwartości	33,5	8,8	29,4	20,4	7,9
	Zwiększenie intensywności radości	33,5	5,2	28,2	20,4	12,6
	Zwiększenie intensywności doświadczeń	35,0	7,7	31,1	16,8	9,3
	Zmniejszenie zahamowań	37,2	12,0	29,8	13,5	7,6
	Poczucie bycia prześladowanym przez innych	48,3	17,0	26,8	5,0	2,9

Uczniowie z młodszej i starszej kohorty deklarowali, że najczęstszymi powodami picia (dla których używano alkoholu często bądź zawsze) było, że pomaga bawić się na imprezie (odpowiednio 11,2% i 25%), dzięki niemu

spotkania towarzyskie są bardziej zabawne (odpowiednio 11,9% i 21,2%) oraz ponieważ uatrakcyjniamy imprezy i uroczystości (odpowiednio 8,3% i 20,6%). Z kolei najrzadziej deklarowanymi motywami, dla których alkohol jest pity często bądź zawsze było używanie go, aby być lubianym (1,8% wśród uczniów z młodszej i 2,8% w starszej kohorcie), żeby nie czuć się pominięty (2,7% wśród uczniów z młodszej kohorty i 3,6% wśród uczniów ze starszej kohorty) oraz aby dopasować się do grupy (2,8% wśród uczniów z młodszej kohorty i 5,1% wśród uczniów ze starszej kohorty).

Tabela 52. Motywy picia alkoholu przez młodzież (województwo kujawsko-pomorskie)

Kohorta		Nigdy	Rzadko	Czasami	Często	Zawsze
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Pomaga bawić się na imprezie	68,8	9,8	10,1	6,3	4,9
	Pomaga, gdy czujesz się przygnębiony lub nerwowy	82,1	6,8	5,3	3,5	2,3
	Żeby poprawić zły nastrój	80,1	7,3	6,1	4,0	2,5
	Lubię czuć się w ten sposób	77,4	7,8	6,5	4,8	3,5
	Żeby być na haju	83,5	6,4	3,3	4,0	2,9
	Dzięki temu spotkania towarzyskie są bardziej zabawne	69,9	10,2	7,9	7,2	4,7
	Dopasować się do grupy	86,8	7,1	3,3	1,3	1,5
	Uatrakcyjniam imprezy i uroczystości	72,3	10,7	8,7	5,3	3,0
	Żeby zapomnieć o swoich problemach	79,7	7,1	6,1	3,2	4,0
	To jest fajne	81,2	8,0	6,0	2,5	2,4
	Żeby być lubianym	90,7	5,5	2,0	0,8	1,0
	Żeby nie czuć się pominięty	88,2	5,8	3,3	1,1	1,6
Starsza kohorta (17-18 lat)	Pomaga bawić się na imprezie	41,0	15,5	18,5	15,4	9,6
	Pomaga, gdy czujesz się przygnębiony lub nerwowy	70,7	12,8	8,1	4,9	3,5
	Żeby poprawić zły nastrój	64,8	15,3	11,9	4,5	3,5
	Lubię czuć się w ten sposób	62,4	12,4	12,4	6,8	5,9
	Żeby być na haju	74,9	8,6	7,0	4,8	4,8
	Dzięki temu spotkania towarzyskie są bardziej zabawne	45,5	16,1	17,3	13,7	7,5
	Dopasować się do grupy	78,2	11,6	5,1	2,7	2,4
	Uatrakcyjniam imprezy i uroczystości	46,9	16,6	15,9	12,1	8,5
	Żeby zapomnieć o swoich problemach	72,1	10,1	7,8	5,0	5,1
	To jest fajne	67,0	13,7	9,7	5,2	4,4
	Żeby być lubianym	87,6	6,5	3,0	1,0	1,8
	Żeby nie czuć się pominięty	85,6	7,2	3,5	2,1	1,5

6.6. Dostępność substancji psychoaktywnych

Aby zbadać dostępność poszczególnych substancji psychoaktywnych prosiliśmy respondentów o oszacowanie, na ile trudne byłoby dla nich zdobycie każdej z nich, gdyby tego chcieli. Skala odpowiedzi wyznaczona była przez dwie skrajne możliwości: „Niemożliwe” oraz „Bardzo łatwe”. Pozostawiono też możliwość odpowiedzi „nie wiem”. Ocenie badanych poddano dostępność napojów alkoholowych, leków uspokajających i nasennych, substancji wziewnych oraz poszczególnych środków nielegalnych. Pełen rozkład odpowiedzi uczniów przedstawia tabela 53.

Dla uczniów z młodszej kohorty zdobycie różnych rodzajów substancji było trudniejsze niż dla badanych ze starszej kohorty. Jednak należy zwrócić uwagę, że w ocenach młodszych respondentów poziom dostępności napojów alkoholowych mimo wszystko jest wysoki. W ocenie około 40% badanych 15- i 16-latków zdobycie piwa było bardzo łatwe, a co trzeci respondent za takie uznał zdobycie wina (30,4%) i wódki (31%). Za równie łatwy do zdobycia (przez 32,2% uczniów) został oceniony tytoń; jedynie 6,3% uczniów w wieku 15-16 lat uznało jego zdobycie za niemożliwe. Dostępność e-papierosów również jest na wysokim poziomie; za bardzo łatwe do zdobycia uznało je ponad 42% uczniów. Można zauważyć, że większość badanych nie ma dużych trudności z dostępem do napojów alkoholowych i tytoniu, mimo że według polskiego prawa sprzedaż i podawanie używek nieletnim jest zabroniona.

Dostępność poszczególnych napojów alkoholowych i tytoniu w ocenach uczniów trzecich klas szkół średnich jest znacznie wyższa, co nie powinno dziwić, bowiem badanym ze starszej grupy do pełnoletności niewiele brakuje. Zgodnie z oczekiwaniami odsetki deklarujących łatwy dostęp największe są w przypadku piwa i wódki, a najmniejsze w przypadku tytoniu. Za bardzo łatwe do zdobycia uznało te substancje odpowiednio 57,7%, 50,5% i 49,7% uczniów. Substancje te były uznane za niemożliwe do zdobycia jedynie przez niewielkie odsetki (tytoń – 3,3%, piwo – 3,1%, wino – 4,3% i wódkę – 4,9%). Dostępność e-papierosów w tej grupie oceniono na poziomie 56%.

Tabela 53. Ocena dostępności poszczególnych substancji

Kohorta		Nie możliwe	Bardzo trudne	Dosyć trudne	Dosyć łatwe	Bardzo łatwe	Nie wiem
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Papierosy	6,3	4,2	10,7	27,7	32,2	18,9
	E-papierosy	6,8	4,3	8,9	23,5	42,1	14,4
	Fajka wodna	18,1	9,7	12,1	13,4	10,4	36,2
	Piwo	7,7	5,5	8,6	25,9	39,1	13,2
	Cydr	14,3	7,4	9,3	11,6	13,5	44,0
	Alcopops	16,6	9,1	14,9	13,3	13,4	32,7
	Wino	10,6	7,6	12,1	21,0	30,4	18,4
	Wódka	13,4	9,1	11,4	19,4	31,0	15,8
	Marihuana lub haszysz	26,6	13,0	11,6	16,8	13,7	18,2
	Amfetamina	37,7	14,9	11,1	9,5	5,2	21,7
	Metamfetamina	38,0	15,3	10,7	9,0	4,7	22,2
	Leki uspokajające lub nasenne	22,1	7,6	10,9	20,7	22,9	15,8
	Ecstasy	37,8	13,3	11,2	7,7	5,3	24,7
	Kokaina	38,9	13,8	10,9	9,6	6,2	20,7
	Heroina	40,5	14,7	10,9	6,8	5,1	22,1
	Dopalacze	36,8	14,8	9,7	9,8	6,4	22,3
Starsza kohorta (17-18 lat)	Papierosy	3,3	3,1	5,1	29,2	49,7	9,6
	E-papierosy	3,3	2,8	3,9	25,8	56,0	8,2
	Fajka wodna	10,4	6,9	16,6	17,5	19,5	29,2
	Piwo	3,1	2,7	5,2	25,1	57,7	6,2
	Cydr	7,2	6,3	8,6	15,6	29,1	33,3
	Alcopops	6,8	5,4	11,4	20,3	32,1	24,0
	Wino	4,3	4,0	6,8	25,1	50,4	9,4
	Wódka	4,9	4,3	9,1	23,5	50,5	7,8
	Marihuana lub haszysz	13,3	10,9	11,5	21,6	23,0	19,7
	Amfetamina	28,4	14,9	13,4	10,8	7,4	25,2
	Metamfetamina	28,0	16,0	12,1	10,1	9,2	24,7
	Leki uspokajające lub nasenne	14,8	7,0	11,2	24,4	25,4	17,2
	Ecstasy	26,7	14,4	13,6	9,0	8,5	27,8
	Kokaina	28,4	16,2	13,3	9,1	7,8	25,2

Heroina	29,4	17,3	13,0	7,8	6,3	26,0
Dopalacze	28,8	15,2	12,0	8,3	8,6	27,2

Kwestia dostępu do leków uspokajających i nasennych okazała się trudniejsza do oceny. Na to pytanie odpowiedzi „Nie wiem” udzielił mniej więcej co szósty badany z młodszej kohorty i ze starszej. Dostęp do tych leków jest też zdaniem młodzieży znacznie trudniejszy. Bardzo łatwo byłoby je dostać 22,9% respondentów z młodszej grupy i 25,4% starszych uczniów. Niemożliwe do zdobycia byłoby to dla 22,1% badanych w pierwszej grupie i dla 14,8% z drugiej. Należy odnotować, że dostępność substancji nielegalnych oceniana jest niżej. Odsetki uczniów młodszych, którzy uważają je za niemożliwe do zdobycia wahają się od 26,6% w przypadku konopi indyjskich do 40,5% w przypadku heroiny. Odsetki młodzieży młodszej kohorty stwierdzającej, że byłoby jej bardzo łatwo dostać poszczególne substancje wahają się od 13,7% w przypadku konopi indyjskich do 5,1% w przypadku heroiny.

Wśród starszych uczniów badani w przypadku większości substancji nielegalnych w nieco wyższym odsetku co młodsi uczniowie uznają je za bardzo łatwe do zdobycia. Odpowiedzi takich udzieliło w odniesieniu do najbardziej dostępnych konopi 23% badanych i najtrudniej dostępnej heroiny – 6,3% badanych.

Dostępność dopalaczy została oceniona bardzo podobnie przez uczniów z obu kohort (różnica 2 punktów procentowych). W ocenie 6,4% 15- i 16-latków oraz 8,6% 17- i 18-latków NSP są bardzo łatwe do zdobycia.

Na koniec trzeba zwrócić uwagę na bardzo wysokie odsetki badanych, którzy nie potrafili oszacować swoich możliwości w zakresie dostępu do substancji nielegalnych. Najmniej badanych miało trudności z oceną dostępu do marihuany i haszyszu (ok. 18-20%), najwięcej z oceną dostępu do ekstazy (ok. 25-28%).

Tabela 54. Ocena dostępu do poszczególnych substancji jako bardzo łatwy

Kohorta		Kujawsko - Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Papierosy	32,2	37,8
	E-papierosy	42,1	46,9
	Fajka wodna	10,4	12,0
	Piwo	39,1	44,2
	Cydr	13,5	16,7
	Alcopops	13,4	17,4
	Wino	30,4	34,9
	Wódka	31,0	35,9
	Marihuana lub haszysz	13,7	14,8
	Amfetamina	5,2	6,7
	Metamfetamina	4,7	6,7
	Leki uspokajające lub nasenne	22,9	24,5
	Ecstasy	5,3	6,9
	Kokaina	6,2	7,7
	Heroina	5,1	6,6
	Dopalacze	6,4	8,3
Starsza kohorta (17-18 lat)	Papierosy	49,7	63,8
	E-papierosy	56,0	68,9
	Fajka wodna	19,5	30,3
	Piwo	57,7	73,3
	Cydr	29,1	50,9
	Alcopops	32,1	51,2
	Wino	50,4	69,1
	Wódka	50,5	67,8
	Marihuana lub haszysz	23,0	20,5
	Amfetamina	7,4	6,5
	Metamfetamina	9,2	6,4
	Leki uspokajające lub nasenne	25,4	26,8
	Ecstasy	8,5	6,9
	Kokaina	7,8	6,8

Heroina	6,3	5,3
Dopalacze	8,6	6,8

Uczniowie z województwa kujawsko-pomorskiego podobnie oceniali dostępność substancji, jak uczniowie z próby ogólnopolskiej. Różnice w ocenach w młodszej kohorcie nie przekraczają zwykle 6 punktów procentowych. Większe różnice odnotowano w starszej kohorcie z województwa kujawsko-pomorskiego w porównaniu do wyników uzyskanych na poziomie kraju. W niższych odsetkach oceniają oni dostępność do tytoniu (w tym e-papierosów) oraz napojów alkoholowych w porównaniu do ich rówieśników z populacji generalnej. Jednak, jeśli chodzi o postrzeganą dostępność do substancji nielegalnych to 17- i 18-latkowie z województwa kujawsko-pomorskiego w wyższych odsetkach niż ich rówieśnicy z populacji generalnej uważali, że są one bardzo łatwo dostępne. Różnice nie przekraczają 3 punktów procentowych.

Odpowiedzi na pytanie o to, czy badanemu kiedykolwiek proponowano jakieś substancje psychoaktywne dostarczyły innego wskaźnika dostępności. Badanym przedstawiono listę środków legalnych i nielegalnych i proszono o zaznaczenie tych, które w czasie ostatnich 12 miesięcy przed badaniem ktokolwiek im proponował. Rozkład odpowiedzi zawarty w tabeli 55 wskazuje na podobne prawidłowości jak przy używaniu poszczególnych substancji.

15- i 16-latkowie oraz 17- i 18-latkowie najczęściej byli ekspozowani na spożywanie alkoholu – piwa, wina, wódki oraz przetworów konopi. Młodszy uczniowie częściej niż starsi spotkali się z propozycją używania takich substancji jak leki uspokajające lub nasenne i kokaina. O około 14 punktów procentowych więcej uczniów w wieku 17-18 lat spotkało się z propozycją używania marihuany lub haszyszu w porównaniu z respondentami z młodszej kohorty.

Najczęściej proponowanym młodzieży środkiem jest alkohol. Z propozycjami dotyczącymi substancji nielegalnych spotykają się mniej liczne frakcje badanych i stosunkowo najczęściej dotyczą one konopi. Otrzymał je chociaż raz

w czasie ostatnich 12 miesięcy co szósty (16,6%) uczeń z młodszej kohorty oraz co trzeci ze starszej (30,2%). Odsetki uczniów, którym proponowano amfetaminę wynosiły 4,3% w przypadku 15- i 16-latków oraz 5,5% w przypadku 17- i 18-latków. Leki uspokajające i nasenne, proponowane były podobnym odsetkom młodzieży z grupy młodszej i starszej (odpowiednio 11,2% i 9,9%). Zwraca uwagę wysoki odsetek uczniów, którzy spotykali się z propozycjami alkoholu nielegalnie wytworzonego domowym sposobem, czyli bimbru. W młodszej grupie z taką ofertą spotkało się 12,7% badanych, w starszej zaś – 23,3%.

**Tabela 55. Ekspozycja na propozycje poszczególnych substancji
(w czasie ostatnich 12 miesięcy)**

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Piwo	52,8	58,8
	Wino	29,7	34,8
	Wódka	40,2	48,3
	Marihuana lub haszysz	16,6	20,3
	LSD	3,8	5,6
	Amfetamina	4,3	6,5
	Leki uspokajające lub nasenne	11,2	11,6
	Crack	3,1	5,0
	Kokaina	4,8	6,7
	Ecstasy	3,6	5,4
	Heroina	3,6	5,2
	Sterydy anaboliczne	4,6	6,1
	Polska heroina (kompot)	3,4	5,0
	Bimber	12,7	15,8
	Starsza kohorta (17-18 lat)	Piwo	71,7
Wino		48,1	61,0
Wódka		65,6	77,8
Marihuana lub haszysz		30,2	27,5
LSD		6,0	4,8
Amfetamina		5,5	5,0
Leki uspokajające lub nasenne		9,9	10,3
Crack		3,4	3,1
Kokaina		4,5	4,6
Ecstasy		5,0	4,4
Heroina		3,8	3,5
Sterydy anaboliczne		6,4	5,1
Polska heroina (kompot)		3,9	3,4
Bimber		23,3	28,7

Uczniowie z młodszej kohorty z województwa kujawsko-pomorskiego rzadziej niż rówieśnicy z populacji generalnej dostawali propozycję używania wszystkich substancji. Różnice wahają się od 0,4% do 8,1%. W starszej grupie respondentów, uczniowie z terenu województwa rzadziej otrzymywali propozycje picia wszystkich rodzajów napojów alkoholowych oraz nielegalnie wytwarzanego bimbrowi niż 17-18 latkowie z populacji generalnej. Jednak badani z tej grupy z województwa kujawsko – pomorskiego otrzymali więcej propozycji użycia środków nielegalnych niż ich rówieśnicy z pozostałej części kraju, za wyjątkiem używania kokainy i leków uspokajających i nasennych.

Odsetki badanych, którzy pili poszczególne napoje alkoholowe w takich miejscach, jak pub, bar, kawiarnia, restauracja czy dyskoteka są nieco wyższe niż analogiczne odsetki dokonujących zakupów w sklepach sprzedających na wynos (tabele 56 i 58).

Zarówno wśród młodszej, jak i w starszej kohorcie badani w największym odsetku pili piwo, w nieco mniejszym wódkę, a najmniejszym wino. Wyniki te pozostają w zgodzie zarówno z rankingiem popularności poszczególnych napojów, jak i z rankingiem napojów kupowanych na wynos.

Tabela 56. Picie napojów alkoholowych w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem w miejscach publicznych - pub, bar, kawiarnia, restauracja, dyskoteka (województwo kujawsko-pomorskie)

Kohorta		Nie piłem	1-2 razy	3-5 razy	6-9 razy	10-19 razy	20 lub więcej razy
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Piwo	77,4	12,7	5,1	1,8	1,2	1,8
	Wino	88,0	8,0	2,1	0,6	0,1	1,2
	Wódka	82,2	10,2	4,1	1,2	1,0	1,4
Starsza kohorta (17-18 lat)	Piwo	61,4	17,9	9,7	5,2	2,4	3,5
	Wino	78,6	13,1	3,5	2,0	0,6	2,1
	Wódka	64,3	16,9	9,6	4,8	1,4	3,1

Tabela 57. Picie napojów alkoholowych w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem w miejscach publicznych - pub, bar, kawiarnia, restauracja, dyskoteka (Polska)

Kohorta		Nie piłem	1-2 razy	3-5 razy	6-9 razy	10-19 razy	20 lub więcej razy
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Piwo	70,0	16,2	6,7	3,1	1,4	2,6
	Wino	83,7	9,8	3,1	1,4	0,5	1,6
	Wódka	75,5	12,8	5,5	2,5	1,3	2,4
Starsza kohorta (17-18 lat)	Piwo	49,4	24,3	13,8	6,6	3,2	2,8
	Wino	68,8	19,9	6,5	2,7	0,6	1,5
	Wódka	51,5	24,3	13,0	6,6	2,2	2,4

W tabeli 58 zestawiono dane dotyczące zakupów napojów alkoholowych w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem. Odsetki badanych z młodszej kohorty, którzy dokonywali zakupu poszczególnych napojów alkoholowych w czasie ostatnich 30 dni są niższe niż analogiczne odsetki wśród badanych ze starszej grupy.

Tabela 58. Zakupy napojów alkoholowych w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem (województwo kujawsko-pomorskie)

Kohorta		Nie kupował	1-2 razy	3-5 razy	6-9 razy	10-19 razy	20 lub więcej razy
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Piwo	85,8	7,6	2,9	1,6	0,7	1,3
	Wino	95,3	2,4	1,3	0,1	0,0	1,0
	Wódka	89,8	5,4	2,2	1,1	0,5	1,1
Starsza kohorta (17-18 lat)	Piwo	71,0	13,9	7,1	4,2	1,3	2,6
	Wino	86,9	6,5	2,9	1,6	0,2	1,8
	Wódka	76,3	11,4	5,5	3,4	1,2	2,2

Tabela 59. Zakupy napojów alkoholowych w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem (Polska)

Kohorta		Nie kupował	1-2 razy	3-5 razy	6-9 razy	10-19 razy	20 lub więcej razy
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Piwo	80,8	9,8	4,1	1,9	0,9	2,4
	Wino	91,6	4,5	1,3	0,8	0,4	1,5
	Wódka	84,5	7,6	3,3	1,4	1,0	2,3
Starsza kohorta (17-18 lat)	Piwo	57,3	20,2	11,9	4,9	2,6	3,2
	Wino	80,0	12,4	4,3	1,1	0,7	1,5
	Wódka	68,8	17,2	7,0	3,5	1,5	2,1

Większość badanych dokonujących zakupów wina bądź wódki robiła to 1-2 razy w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem. Trochę inaczej jest z piwem. Wprawdzie tu również największa frakcja badanych dokonywała zakupów 1-2 razy, ale dość znaczna jest też frakcja kupujących ten napój 3-5 razy w tym czasie.

Uczniowie z województwa kujawsko-pomorskiego rzadziej dokonują zakupów poszczególnych napojów alkoholowych w miejscach takich jak pub, bar, kawiarnia, restauracja, itp. niż ich rówieśnicy z populacji generalnej. Najwyższe różnice odnotowuje się w grupie uczniów w wieku 17-18 lat. Podobnie jest w przypadku kupowania napojów alkoholowych na wynos. Uczniowie, zarówno z młodszej jak i starszej kohorty, z województwa kujawsko-pomorskiego rzadziej robią zakupy w sklepach niż ich rówieśnicy z populacji generalnej.

Większe odsetki odmów sprzedaży można odnotować wśród uczniów z młodszej kohorty w porównaniu z badanymi ze starszej kohorty.

Częstotliwość odmów sprzedaży napojów alkoholowych w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem ze względu na młody wiek pozostaje na niższym poziomie wśród 15-16 latków z województwa kujawsko – pomorskiego w porównaniu do próby krajowej i na wyższym poziomie wśród 17-18 latków z województwa w porównaniu do uczniów z populacji generalnej.

Tabela 60. Odmowy sprzedaży napojów alkoholowych w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem ze względu na młody wiek (województwo kujawsko-pomorskie)

Kohorta		Nie kupował/ Nie było odmowy	1-2 razy	3-5 razy	6-9 razy	10-19 razy	20 lub więcej razy
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Piwo	91,0	5,0	1,5	0,5	0,2	1,9
	Wino	93,5	3,0	0,9	0,6	0,1	1,9
	Wódka	91,1	4,3	1,6	0,7	0,5	1,8
Starsza kohorta (17-18 lat)	Piwo	88,0	6,1	2,4	1,5	0,4	1,7
	Wino	91,2	3,5	2,5	1,2	0,1	1,5
	Wódka	87,3	6,5	1,8	1,9	0,6	1,9

Tabela 61. Odmowy sprzedaży napojów alkoholowych w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem ze względu na młody wiek (Polska)

Kohorta		Nie kupował/ Nie było odmowy	1-2 razy	3-5 razy	6-9 razy	10-19 razy	20 lub więcej razy
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Piwo	88,9	5,8	1,7	1,4	0,4	1,8
	Wino	92,9	2,7	1,3	0,8	0,5	1,9
	Wódka	88,9	5,3	1,5	1,5	0,8	2,0
Starsza kohorta (17-18 lat)	Piwo	88,1	7,1	2,0	1,0	0,6	1,3
	Wino	92,9	3,7	1,2	0,6	0,6	1,0
	Wódka	88,3	6,3	2,0	1,0	0,8	1,6

Kolejne pytanie mające za zadanie uszczegółowienie wiedzy na temat dostępności substancji psychoaktywnych dotyczyło przetworów konopi i sondowało znajomości miejsc, gdzie można te substancje łatwo nabyć (tabela 62).

Duża grupa respondentów orientuje się, gdzie można kupić marihuanę lub haszysz. 41% 17-18 latków i 32,7% badanych z młodszej grupy zna takie miejsca.

15- i 16-latkowie najczęściej wymieniali w tym kontekście ulicę i park (20,6%), mieszkanie dealera (10,3%), Internet (10%), szkołę (9,8%) oraz dyskotekę i bar (4,3%).

Co czwarty uczeń (25%) trzeciej klasy wspominał o ulicy i parku jako miejscu, gdzie można łatwo kupić marihuanę lub haszysz. 14% było zdania, że substancje te łatwo dostać w szkole, podobny odsetek (13,5%) twierdził, że można to zrobić przez internet a 12,1% w mieszkaniu dealera. Jedynie 5,7% uważało, że można to łatwo zrobić w dyskotecce lub barze.

Tabela 62. Miejsca, gdzie można łatwo kupić marihuanę lub haszysz

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Nie znam takich miejsc	67,3	62,7
	Ulica, park	20,6	19,7
	Szkoła	9,8	11,9
	Dyskoteka, bar	4,3	6,0
	Mieszkanie dealera	10,3	12,1
	Internet	10,0	10,9
	Inne miejsce	11,1	14,6
Starsza kohorta (17-18 lat)	Nie znam takich miejsc	59,0	56,5
	Ulica, park	25,0	22,0
	Szkoła	14,0	14,3
	Dyskoteka, bar	5,7	5,0
	Mieszkanie dealera	12,1	17,4
	Internet	13,5	15,9
	Inne miejsce	13,5	14,7

Odsetek uczniów, którzy orientują się, gdzie można kupić marihuanę lub haszysz jest podobny w województwie kujawsko-pomorskim i na terenie całego kraju. Znajomość poszczególnych miejsc ewentualnego zakupu pozostaje również na zbliżonym poziomie na obu analizowanych obszarach. Te prawidłowości dotyczą obu kohort.

6.7. Ryzyko związane z używaniem substancji psychoaktywnych w opiniach badanych

Używanie substancji psychoaktywnych, zarówno legalnych, takich jak napoje alkoholowe czy tytoń, jak i nielegalnych, takich jak narkotyki, niesie za sobą ryzyko pojawienia się szkód zdrowotnych i społecznych. Ryzyko to jest szczególnie duże, gdy po te substancje sięgają ludzie bardzo młodzi, nie świadomi tego, co może im grozić. Pewne znaczenie profilaktyczne może tu mieć wiedza na temat wielorakich niebezpieczeństw związanych z ich używaniem. Nie tylko dlatego, że uświadomienie sobie ryzyka skłaniać powinno do ograniczania konsumpcji, ale również dlatego, że stwarza ono szansę zadbania o jak największe zminimalizowanie niebezpieczeństwa powikłań. Zobaczymy, zatem na ile młodzież zdaje sobie sprawę z ryzyka związanego z używaniem różnych substancji.

Przedstawiliśmy badanym listę środków legalnych i nielegalnych i poprosiliśmy, aby na czterostopniowej skali od „nie ma ryzyka” do „duże ryzyko” ocenili ryzyko zaszkodzenia sobie w wyniku używania każdego z nich. W przypadku większości substancji pytano osobno o ryzyko związane z podejmowaniem prób oraz ryzyko wynikające z regularnego używania. Tylko przy napojach alkoholowych, traktowanych zresztą łącznie, oraz przy konopiach wprowadzono trzy poziomy nasilenia używania. W przypadku alkoholu odpowiadają one trzem stylom picia tj.: „małe ilości jednorazowo, ale często”, „duże ilości jednorazowo, ale rzadko” oraz „dużo jednorazowo i często”. W odniesieniu do przetworów konopi trzy poziomy używania odpowiadają eksperymentowaniu, używaniu okazjonalnemu i używaniu regularnemu. Pełne rozkłady odpowiedzi uczniów zestawiono w tabeli 63.

Tabela 63. Ocena ryzyka związanego z używaniem poszczególnych substancji

Kohorta		Nie ma ryzyka	Małe ryzyko	Umarkowane ryzyko	Duże ryzyko	Nie wiem
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Pałą papierosy od czasu do czasu	11,9	36,2	35,9	11,0	4,9
	Wypalają co najmniej paczkę papierosów dziennie	4,0	4,4	15,7	70,7	5,1
	Próbują 1 raz lub 2 razy elektronicznych papierosów	26,6	41,4	16,0	9,7	6,2
	Używają codziennie elektronicznych papierosów	5,4	9,3	29,3	50,3	5,7
	Wypijają 1 lub 2 drinki prawie codziennie	7,2	14,7	31,4	39,0	7,6
	Wypijają 4 lub 5 drinków prawie codziennie	4,7	3,9	11,1	72,9	7,4
	Wypijają 5 drinków lub więcej w czasie weekendu	4,9	3,5	18,2	63,5	9,9
	Próbują 1 raz lub 2 razy marihuany lub haszyszu	14,5	21,9	21,3	29,5	12,9
	Pałą marihuanę lub haszysz od czasu do czasu	7,6	15,6	31,2	33,3	12,2
	Pałą marihuanę lub haszysz regularnie	5,0	4,4	10,6	68,1	11,9
	Próbują 1 raz lub 2 razy ecstasy	6,7	13,9	21,5	37,6	20,3
	Biorą ecstasy regularnie	3,9	1,9	8,0	67,8	18,3
	Próbują 1 raz lub 2 razy amfetaminę	6,0	10,2	22,4	45,2	16,2
	Biorą amfetaminę regularnie	4,4	1,4	4,5	74,3	15,4
	Próbują 1 raz lub 2 razy syntetycznych kannabinoidów	5,9	10,5	20,1	39,6	24,0
	Biorą syntetyczne kannabinoidy regularnie	4,4	1,4	5,4	66,8	22,0
	Próbują 1 raz lub 2 razy dopalaczy	10,5	21,6	27,5	29,7	10,8
	Biorą dopalacze regularnie	7,8	1,1	4,3	76,8	10,1

Kohorta		Nie ma ryzyka	Małe ryzyko	Umarkowane ryzyko	Duże ryzyko	Nie wiem
Starsza kohorta (17-18 lat)	Pałą papierosy od czasu do czasu	10,6	37,3	36,4	12,4	3,3
	Wypalają co najmniej paczkę papierosów dziennie	4,8	3,9	17,2	71,0	3,2
	Próbują 1 raz lub 2 razy elektronicznych papierosów	31,7	41,6	15,5	7,3	4,0
	Używają codziennie elektronicznych papierosów	6,1	10,0	30,7	49,4	3,8
	Wypijają 1 lub 2 drinki prawie codziennie	9,5	16,1	28,4	42,0	4,1
	Wypijają 4 lub 5 drinków prawie codziennie	5,1	5,1	12,9	72,1	4,8
	Wypijają 5 drinków lub więcej w czasie weekendu	5,8	5,0	20,7	61,9	6,6
	Próbują 1 raz lub 2 razy marihuany lub haszyszu	21,6	25,2	17,8	25,7	9,7
	Pałą marihuanę lub haszysz od czasu do czasu	10,4	22,1	29,0	28,6	10,0
	Pałą marihuanę lub haszysz regularnie	5,0	5,9	16,5	62,7	9,8
	Próbują 1 raz lub 2 razy ecstasy	7,2	13,7	18,8	42,3	18,0
	Biorą ecstasy regularnie	4,1	2,1	5,9	72,1	15,8
	Próbują 1 raz lub 2 razy amfetaminę	5,5	9,2	18,6	53,2	13,5
	Biorą amfetaminę regularnie	4,1	1,4	2,7	79,3	12,5
	Próbują 1 raz lub 2 razy syntetycznych kannabinoidów	5,6	9,9	15,2	45,5	23,7
	Biorą syntetyczne kannabinoidy regularnie	4,2	1,7	5,0	66,2	22,8
	Próbują 1 raz lub 2 razy dopalaczy	9,8	17,3	25,2	40,0	7,7
	Biorą dopalacze regularnie	7,4	0,9	2,8	81,2	7,6

Zdecydowana większość uczniów dostrzega ryzyko szkód związanych z używaniem substancji psychoaktywnych. Tylko bardzo nieliczni stwierdzają, że ich używanie nie jest związane z żadnym negatywnym następstwem. Stosunkowo najwięcej takich odpowiedzi padło przy eksperymentowaniu z elektronicznymi papierosami oraz marihuaną lub haszyszem jak również przy paleniu papierosów lub marihuany lub haszyszu od czasu do czasu. Jednak regularne palenie papierosów w ilości co najmniej jednej paczki dziennie lub regularne palenie marihuany lub haszyszu traktowane jest jako zachowanie bardzo ryzykowne. Podobnie jest z regularnym paleniem e-papierosów.

Analiza rozkładów odpowiedzi wskazuje na nasilenie używania jako główne źródło zróżnicowania ryzyka, w mniejszym stopniu rolę tę pełni rodzaj substancji. Jest tak zarówno w klasach młodszych, jak i klasach starszych. Eksperymentowanie z tak niebezpiecznymi narkotykami jak ecstasy traktowane jest w sumie jako mniej ryzykowne niż regularne palenie papierosów lub częste picie w dużych ilościach napojów alkoholowych.

Ryzyko związane z poszczególnymi substancjami jest jednak również różnicowane przez badanych, chociaż, jak się wydaje, w mniejszym stopniu. Jeśli wziąć pod uwagę tylko odsetki respondentów wybierających odpowiedź „duże ryzyko”, to na poziomie eksperymentowania za najbardziej groźną w opiniach badanych uznać można amfetaminę (45,2% w młodszej grupie i 53,2% w starszej grupie). W przypadku przetworów konopi odsetki te są wyraźnie niższe – 29,5% w młodszej kohorcie i 25,7% w starszej kohorcie. Na poziomie regularnego używania największe odsetki badanych za obarczone dużym ryzykiem uznały używanie dopalaczy (młodsza kohorta 76,8%, starsza kohorta 81,2%). Trzeba jednak dodać, że regularne palenie tytoniu oceniane było jako obarczone dużym ryzykiem przez niewiele mniejszą frakcję badanych. Eksperymentowanie z dopalaczami uznało za bardzo ryzykowne 29,7% uczniów z młodszej kohorty i 40% starszej młodzieży. Jak już wspomniano, regularne używanie dopalaczy jest związane z dużym ryzykiem. Eksperymentowanie z syntetycznymi kannabinoidami było obarczone dużym ryzykiem w ocenie 39,6% respondentów z młodszej grupy i 45,5% ze starszej.

Z kolei regularne używanie syntetycznych kannabinoidów ocenione zostało jako bardzo ryzykowne przez 66,8% 15-16 latków i podobną grupę (66,2%) 17-18 latków.

Oceniając ryzyko związane z różnymi stylami picia napojów alkoholowych, za najbardziej niebezpieczny model młodzież uznała częste picie w dużych ilościach. Na drugim miejscu znalazło się rzadsze picie w dużych ilościach, a na trzecim częstsze picie, ale w mniejszych ilościach.

Warto także zauważyć, że odsetki badanych uznających palenie marihuany lub haszyszu od czasu do czasu za czynność obciążoną dużym ryzykiem są wyraźnie niższe nie tylko od odsetków badanych traktujących częste picie dużych ilości napojów alkoholowych jako bardzo ryzykowne, ale także tych którzy jako bardzo ryzykowne traktują picie weekendowe. Oznacza to, że młodzież nie traktuje okazjonalnego używania przetworów konopi jako czegoś, co jest dużo bardziej ryzykowne niż intensywne picie napojów alkoholowych lub tzw. „binge drinking”.

Można stwierdzić, że oceny poszczególnych substancji dokonywane przez uczniów z obu poziomów nauczania niewiele różnią się między sobą. Używanie marihuany lub haszyszu, niezależnie od stopnia nasilenia używania, uważane jest za obciążone dużym ryzykiem przez większy odsetek badanych w młodszej grupie niż w starszej kohorcie.

Dane na temat postrzegania ryzyka szkód w efekcie używania substancji psychoaktywnych prowadzą do wniosku, że młodzież jest dość dobrze zorientowana w skali zagrożeń. Nie ulega też ona stereotypom nadal obecnym wśród części starszego pokolenia, według których pojedyncze eksperymenty z narkotykami budzą znacznie większe zagrożenie niż częste używanie w dużych ilościach substancji legalnych, takich jak alkohol czy tytoń.

6.8. Używanie substancji psychoaktywnych w otoczeniu badanych

Odpowiedzi na pytanie o to, ile osób spośród przyjaciół respondenta używa substancji psychoaktywnych dostarczają uzupełniającego wskaźnika rozpowszechnienia używania tych środków przez młodzież. Wprawdzie z odpowiedzi respondentów nie można w prosty sposób wyliczyć liczby osób używających poszczególnych środków, ale mogą one w pewnym stopniu pełnić rolę kontrolną wobec oszacowań uzyskanych na podstawie informacji dotyczących używania tych substancji przez respondentów. Wskaźnik rozpowszechnienia używania substancji w najbliższym otoczeniu badanych można też z pewnymi zastrzeżeniami interpretować, jako wskaźnik ryzyka sięgania po te substancje. Znaczne rozpowszechnienie substancji wśród przyjaciół respondenta może zwiększać szanse na to, że będzie on ich używał. Rozkłady odpowiedzi na to pytanie o to, ilu zdaniem respondenta jego przyjaciół używa poszczególnych substancji psychoaktywnych zawiera tabela 64. Badani na to pytanie odpowiadali przy użyciu skali, której krańce wyznaczane były przez odpowiedzi: „nikt” i „wszyscy”.

Przedstawione w tabeli rozkłady odpowiedzi potwierdzają znaczne rozpowszechnienie używania przez młodzież substancji legalnych, przede wszystkim alkoholu i tytoniu. W klasach młodszych, co czwarty uczeń nie ma wśród przyjaciół nikogo, kto piłby napoje alkoholowe, a co piąty nie ma w gronie znajomych osób palących papierosy. W klasach starszych analogiczne odsetki nie osiągają 12%. Jednocześnie w klasach młodszych co piąty (20,1%) badany twierdzi, że większość ich przyjaciół pije i pali (24,6%) (odpowiedzi większość i wszyscy). W klasach starszych takich respondentów było odpowiednio 36,8% i 32,0%.

Ponad 30% uczniów z młodszej kohorty ma w gronie znajomych osoby, które palą konopie. W klasach starszych ten odsetek wynosi około 50%.

Zdecydowanie rzadziej badani mają do czynienia z osobami używającymi innych substancji. Zarówno w klasach młodszych jak i starszych ponad $\frac{3}{4}$ badanych twierdzi, że nikt z przyjaciół nie używa tych środków.

Tabela 64. Ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród przyjaciół

Kohorta		Nikt	Kilka osób	Sporo	Większość	Wszyscy
Młodsza kohorta (15-16 lat)	palą papierosy	20,2	35,2	20,0	20,9	3,7
	pije napoje alkoholowe	26,9	34,8	18,2	16,7	3,4
	upija się	48,2	30,5	11,9	7,0	2,4
	pali marihuanę lub haszysz	67,3	24,3	4,4	2,4	1,5
	bierze środki uspokajające lub nasenne (bez przepisu lekarza)	78,1	15,3	3,6	1,2	1,7
	bierze ecstasy	90,0	6,4	1,6	0,7	1,2
	używa środków wziewnych	88,8	7,1	1,7	0,8	1,6
Starsza kohorta (17-18 lat)	palą papierosy	11,6	30,4	26,0	25,1	6,9
	pije napoje alkoholowe	9,8	25,1	28,3	26,7	10,1
	upija się	26,7	37,3	20,1	10,5	5,4
	pali marihuanę lub haszysz	49,6	34,0	9,6	4,3	2,6
	bierze środki uspokajające lub nasenne (bez przepisu lekarza)	76,7	17,0	2,8	0,9	2,5
	bierze ecstasy	87,6	7,2	2,1	0,7	2,4
	używa środków wziewnych	89,9	4,7	1,9	0,9	2,6

Relatywnie najczęściej spotykamy tu leki uspokajające i nasenne przyjmowane bez przepisu lekarza. Do posiadania wśród przyjaciół osób przyjmujących leki w ten sposób przyznało się 21,9% badanych w młodszej grupie i 23,3% starszych uczniów. Trochę mniejsze odsetki badanych deklarowały posiadanie w kręgu przyjaciół osób, które używają ecstasy i środków wziewnych.

6.9. Rodzice a używanie substancji przez młodzież

Przyzwolenie ze strony rodziców lub brak zainteresowania stosunkiem dzieci do alkoholu i innych substancji może sprzyjać ich używaniu przez młodych ludzi, a odpowiednio realizowana strategia wychowawcza może zapobiec podejmowaniu i ponawianiu doświadczeń z substancjami. Doniosłość profilaktycznej roli rodziny podkreślana była przez większość dorosłych badanych w ogólnopolskich badaniach ankietowych zrealizowanych w 2002 r. z inicjatywy Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii i Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz powtórzonych w 2006 r. i 2010 r. przez Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii.

W referowanym tu badaniu kwestii stosunku rodziców do picia poświęcono pytanie, które dotyczyło przyzwolenia na picie napojów alkoholowych. W młodszej kohorcie 58,2% badanych deklaroowało, że to ojciec nigdy nie pozwala na picie alkoholu, a 61,2% matka. Z deklaracji 19% 15-16 latków ojciec pozwala na picie ale tylko przy rodzicach, a w ocenie 19,8% matka pozwala na picie w takich okolicznościach. Jedynie dla 6,4% uczniów z młodszej kohorty ojciec pozwalał na picie alkoholu także bez obecności rodziców, a dla 5,7% matka.

W starszej kohorcie odsetki odpowiedzi odnoszące się do braku zgody na picie były dwukrotnie niższe niż wśród uczniów z młodszej kohorty. 32,5% respondentów zadeklarowało, że ojciec nigdy nie pozwala im na picie alkoholu, a 34,2%, że matka wprowadza taki zakaz. Dla około 20% badanych ojciec i matka pozwalają na picie, ale tylko przy rodzicach. Natomiast dla 22,4% 17-18 latków ojciec pozwala na picie także bez obecności rodziców, a dla 23% matka deklaruje taką zgodę.

Tabela 65. Pozwolenie ze strony rodziców na picie napojów alkoholowych (województwo kujawsko-pomorskie)

Kohorta		Nigdy nie pozwala	Pozwala, ale tylko przy rodzicach	Pozwala także bez obecności rodziców	Trudno powiedzieć
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Ojciec	58,2	19,0	6,4	16,5
	Matka	61,2	19,8	5,7	13,3
Starsza kohorta (17-18 lat)	Ojciec	32,5	20,3	22,4	24,8
	Matka	34,2	21,6	23,0	21,1

Tabela 66. Pozwolenie ze strony rodziców na picie napojów alkoholowych (Polska)

Kohorta		Nigdy nie pozwala	Pozwala, ale tylko przy rodzicach	Pozwala także bez obecności rodziców	Trudno powiedzieć
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Ojciec	56,2	20,2	6,3	17,2
	Matka	59,2	21,4	5,7	13,7
Starsza kohorta (17-18 lat)	Ojciec	18,4	13,1	42,8	25,6
	Matka	18,8	14,1	45,8	21,3

W młodszej kohorcie 62,5% chłopców zadeklarowało że ojciec nigdy nie pozwala im pić alkoholu, a 68,5% że matka. Z deklaracji 15,8% chłopców ojciec pozwala na picie ale tylko przy rodzicach, a w ocenie 14,1% matka pozwala na picie w takich okolicznościach. Jedynie dla 5,5% chłopców z młodszej kohorty ojciec pozwalał na picie alkoholu także bez obecności rodziców, a dla 3,6% matka. W starszej kohorcie wśród chłopców 36,4% respondentów zadeklarowało, że ojciec nigdy nie pozwala im pić alkoholu, a 39,5% że matka. Zdaniem 18,5% chłopców ojciec pozwala im pić alkohol, ale tylko przy rodzicach. Z kolei 17,7% respondentów z tej grupy stwierdziło, że matka pozwala im pić w takich okolicznościach. Z deklaracji 21,2% 17-18 letnich chłopców wynika, że ojciec pozwala im pić alkohol także bez obecności rodziców. Ze strony matki takie przyzwolenie miało 20,2% badanych z tej grupy. Dziewczynki były traktowane trochę bardziej liberalnie niż chłopcy. W młodszej kohorcie 53,3% respondentek stwierdziło, że ojciec nigdy nie pozwala im na

picie alkoholu. Identyczne odsetki odnotowano dla zakazu picia ze strony matki. Z deklaracji 22,6% 15-16 letnich dziewcząt ojciec pozwala na picie ale tylko przy rodzicach, a w ocenie 25,9% matka pozwala na picie w takich okolicznościach. Jedynie dla 7,2% uczennic z młodszej kohorty ojciec pozwalał na picie alkoholu także bez obecności rodziców, a dla 7,8% matka.

W starszej kohorcie 28,4% respondentek zadeklarowało, że ojciec nigdy nie pozwala im na picie alkoholu, a 28,6%, że matka wprowadza taki zakaz. Dla około 23% badanych dziewcząt ojciec pozwala na picie, ale tylko przy rodzicach, a dla około 26% matka wyraża taką zgodę. Natomiast dla 23,6% 17-18 latek ojciec pozwala na picie także bez obecności rodziców, a dla 26,1% matka deklaruje taką zgodę.

Tabela 67. Pozwolenie ze strony rodziców na picie napojów alkoholowych (Chłopcy, województwo kujawsko-pomorskie)

Kohorta		Nigdy nie pozwala	Pozwala, ale tylko przy rodzicach	Pozwala także bez obecności rodziców	Trudno powiedzieć
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Ojciec	62,5	15,8	5,5	16,2
	Matka	68,5	14,1	3,6	13,7
Starsza kohorta (17-18 lat)	Ojciec	36,4	18,5	21,2	23,9
	Matka	39,5	17,7	20,2	22,7

Tabela 68. Pozwolenie ze strony rodziców na picie napojów alkoholowych (Dziewczęta, województwo kujawsko-pomorskie)

Kohorta		Nigdy nie pozwala	Pozwala, ale tylko przy rodzicach	Pozwala także bez obecności rodziców	Trudno powiedzieć
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Ojciec	53,3	22,6	7,2	17,0
	Matka	53,3	25,9	7,8	13,0
Starsza kohorta (17-18 lat)	Ojciec	28,4	22,4	23,6	25,6
	Matka	28,6	26,1	26,1	19,2

Uczniowie z województwa kujawsko-pomorskiego byli wychowywani przez rodziców w bardziej restrykcyjny sposób niż ich rówieśnicy z ogólnej populacji.

W młodszej grupie wiekowej 2 punkty procentowe więcej uczniów z tego regionu niż z ogólnej populacji nigdy nie mogło pić alkoholu. W starszej grupie różnica była jeszcze większa i wynosiła około 15 punktów procentowych. W przypadku starszej grupy wiekowej, uczniowie z województwa kujawsko-pomorskiego częściej mieli możliwość spożywania alkoholu w obecności rodziców niż ich rówieśnicy z całego kraju. Natomiast w sytuacjach picia alkoholu bez obecności rodziców, uczniowie z tego regionu zdecydowanie rzadziej mieli na to pozwolenie niż ich rówieśnicy z próby ogólnokrajowej. W tym przypadku różnice wynoszą około 20–22 punktów procentowych.

6.10. Korzystanie z mediów społecznościowych i gier wideo

W badaniu poruszono kwestię symptomów nadmiernego korzystania z mediów społecznościowych, takich jak Twitter, Facebook czy Skype (tabela 69). W młodszej grupie co drugi (49%, odpowiedzi zdecydowanie tak i raczej tak) badany twierdzi, że spędza za dużo czasu w tych mediach, około 36,3% jest zdania, że jego rodzice uważają, że poświęca na tę aktywność za dużo czasu, a co szósty (17,3%) ma zły humor, jeśli nie ma dostępu do tych mediów. W starszej grupie ranking symptomów jest podobny.

Tabela 69. Symptomy nadmiernego korzystania z mediów społecznościowych, takich jak Twitter, Facebook, Skype (województwo kujawsko-pomorskie).

Kohorta		Zdecydowanie tak	Raczej tak	Ani tak, ani nie	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Przekonanie, że spędza się za dużo czasu w tych mediach	25,1	23,9	20,9	17,5	12,6
	Zły humor jeśli brak możliwości uczestnictwa w tych mediach	7,0	10,3	21,2	31,9	29,5
	Przekonanie rodziców, że spędza się za dużo czasu w tych mediach	19,9	16,4	19,9	22,4	21,5
Starsza kohorta (17-18 lat)	Przekonanie, że spędza się za dużo czasu w tych mediach	25,9	27,8	19,7	15,0	11,6
	Zły humor jeśli brak możliwości uczestnictwa w tych mediach	6,6	8,5	22,7	32,1	30,1
	Przekonanie rodziców, że spędza się za dużo czasu w tych mediach	14,1	18,2	20,2	23,3	24,1

Tabela 70. Symptomy nadmiernego korzystania z mediów społecznościowych, takich jak Twitter, Facebook, Skype (Polska).

Kohorta		Zdecydowanie tak	Raczej tak	Ani tak, ani nie	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Przekonanie, że spędza się za dużo czasu w tych mediach	23,7	26,9	22,3	16,3	10,9
	Zły humor jeśli brak możliwości uczestnictwa w tych mediach	6,7	9,9	22,2	32,1	29,1
	Przekonanie rodziców, że spędza się za dużo czasu w tych mediach	16,3	21,0	18,8	23,6	20,3
Starsza kohorta (17-18 lat)	Przekonanie, że spędza się za dużo czasu w tych mediach	27,6	27,6	19,7	15,8	9,2
	Zły humor jeśli brak możliwości uczestnictwa w tych mediach	4,6	9,4	21,8	34,9	29,3
	Przekonanie rodziców, że spędza się za dużo czasu w tych mediach	12,4	19,6	17,5	26,8	23,8

Nie odnotowano istotnych różnic w zakresie występowania symptomów nadmiernego korzystania z mediów społecznościowych, takich jak Twitter, Facebook czy Skype wśród uczniów w województwie kujawsko-pomorskim i w kraju ogółem. Ta prawidłowość dotyczy obu kohort.

Respondenci z młodszej kohorty spędzają w typowym dniu roboczym najczęściej 2-3 godziny na grach na urządzeniach elektronicznych. Podobnie jest w starszej kohorcie, jeśli badani już korzystają z urządzeń elektronicznych to czas na nich spędzony szacowany jest na 2-3 godziny. Jednak około 17% respondentów z grupy 15-16 latków i 22,6% 17-18 latków w ogóle nie korzystało z urządzeń elektronicznych w tygodniu roboczym.

Jeśli chodzi o spędzanie czasu na urządzeniach elektronicznych w weekendy to młodszy uczniowie również przeznaczają na to najczęściej 2-3 godziny. Podobnie jest wśród starszych respondentów badania. Jednak w weekendy obserwuje się znacznie wyższe odsetki uczniów (z młodszej i starszej kohorty), którzy przeznaczają na grę powyżej 4 godzin dziennie.

Tabela 71. Czas spędzony na grach na urządzeniach elektronicznych w czasie ostatnich 7 dni (województwo kujawsko-pomorskie)

Kohorta		Nie korzystał	Pół godziny lub mniej	Ok. 1 godz.	Ok. 2-3 godz.	Ok. 4-5 godz.	6 godzin i więcej
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Typowy dzień roboczy	17,3	14,9	20,3	27,2	11,0	9,3
	Typowy dzień weekendowy	13,0	8,0	12,8	24,8	19,9	21,7
Starsza kohorta (17-18 lat)	Typowy dzień roboczy	22,6	12,9	17,3	26,6	11,4	9,2
	Typowy dzień weekendowy	19,1	8,8	10,2	20,7	20,0	21,3

Okolo jedna piąta 15-16 latków i 17-18 latków nie spędziła na graniu na urządzeniach elektronicznych ani jednego dnia w czasie ostatnich 7 dni przed badaniem. Jednak, jeśli już to robią to dzieje się to codziennie. Co czwarty respondent z każdej kohorty codziennie poświęcał czas na grę na urządzeniach elektronicznych.

Porównując liczbę dni spędzanych na graniu między uczniami z województwa kujawsko - pomorskiego i tych z populacji generalnej to w obu kohortach obserwuje się wartości zbliżone do siebie. Występujące różnice są niewielkie.

Tabela 72. Liczba dni spędzonych na grach na urządzeniach elektronicznych w czasie ostatnich 7 dni

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Nie	19,1	21,3
	1 dzień	11,1	12,4
	2 dni	12,2	10,5
	3 dni	9,5	9,9
	4 dni	8,4	8,1
	5 dni	7,8	7,8
	6 dni	6,0	4,4
	7 dni	25,9	25,5
Starsza kohorta (17-18 lat)	Nie	22,5	28,6
	1 dzień	12,1	12,2
	2 dni	10,4	11,5
	3 dni	8,7	9,3
	4 dni	8,2	7,6
	5 dni	7,9	7,3
	6 dni	5,0	3,9
	7 dni	25,1	19,6

Wśród symptomów nadmiernego korzystania z mediów społecznościowych i gier na urządzeniach elektronicznych, takich jak komputer, smartfon, konsola znalazły się: przekonanie, że spędza się za dużo czasu korzystając z tych mediów, że będzie miało się zły humor jeśli wystąpi brak możliwości uczestnictwa w tych mediach oraz przekonanie rodziców o spędzaniu zbyt dużej ilości czasu korzystając z Twittera, Facebooka lub Skype'a.

Około 22% (odpowiedzi zdecydowanie tak i raczej tak) uczniów z młodszej kohorty i około 21% uczniów ze starszej kohorty jest zdania, że spędza za dużo czasu korzystając z gier komputerowych. W grupie młodszych uczniów takie przekonanie ma 22,8% rodziców, a w grupie uczniów starszych 18,7%. Co dziesiąty uczeń z młodszej kohorty i co czternasty ze starszej miał zły humor, gdy nie mógł korzystać z tych mediów.

Tabela 73. Symptomy nadmiernego korzystania z gier na urządzeniach elektronicznych, takich komputer, smartfon, konsola (województwo kujawsko-pomorskie)

Kohorta		Zdecydowanie tak	Raczej tak	Ani tak, ani nie	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Przekonanie, że spędza się za dużo czasu na graniu	8,6	13,0	20,4	23,5	34,4
	Zły humor jeśli brak możliwości grania	4,5	5,7	11,9	26,7	51,2
	Przekonanie rodziców, że spędza się za dużo czasu na graniu	11,2	11,6	14,6	20,1	42,5
Starsza kohorta (17-18 lat)	Przekonanie, że spędza się za dużo czasu na graniu	9,1	11,6	15,2	23,9	40,1
	Zły humor jeśli brak możliwości grania	3,0	4,0	11,1	26,5	55,4
	Przekonanie rodziców, że spędza się za dużo czasu na graniu	8,2	10,5	12,4	19,9	49,0

Tabela 74. Symptomy nadmiernego korzystania z gier na urządzeniach elektronicznych, takich komputer, smartfon, konsola (Polska)

Kohorta		Zdecydowanie tak	Raczej tak	Ani tak, ani nie	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Przekonanie, że spędza się za dużo czasu na graniu	7,9	14,6	18,9	24,9	33,7
	Zły humor jeśli brak możliwości grania	3,3	4,9	12,8	28,2	50,8
	Przekonanie rodziców, że spędza się za dużo czasu na graniu	9,7	12,6	13,8	22,5	41,5
Starsza kohorta (17-18 lat)	Przekonanie, że spędza się za dużo czasu na graniu	6,5	10,3	15,0	23,3	44,9
	Zły humor jeśli brak możliwości grania	2,4	4,3	9,7	22,3	61,2
	Przekonanie rodziców, że spędza się za dużo czasu na graniu	7,0	9,2	9,5	19,3	54,9

Rozpowszechnienie symptomów nadmiernego korzystania z gier komputerowych było niewiele wyższe wśród uczniów z województwa kujawsko-pomorskiego niż wśród badanych z populacji generalnej.

6.11. Gry hazardowe

Sektor gier i zakładów wzajemnych w Polsce obejmuje takie formy działalności jak: loterie pieniężne, gry liczbowe, zakłady wzajemne, salony gry bingo, kasyna, salony gry na automatach, punkty gry na automatach o niskich wygranych. Gry hazardowe uprawiać można w internecie oraz poprzez uczestnictwo w loteriach SMS.

W porównaniu do innych problemów społecznych, hazardowi i problemom z nim związanym poświęca się niewiele uwagi w debacie publicznej. Hazard patologiczny, czyli uzależnienie od gier, w powszechnej opinii uznawane jest za stosunkowo marginalne zjawisko dotyczące niewielkiej liczby dorosłych mężczyzn. Hazard problemowy i patologiczny prowadzi do różnego rodzaju problemów zarówno u samych graczy, jak i u ich rodzin oraz najbliższego środowiska społecznego.

Szeroka oferta różnego rodzaju form gier hazardowych skłania do postawienia pytania o rozpowszechnienie uprawiania gier, które z czasem mogą doprowadzić do problemu hazardu.

Dane z tabeli 75 sugerują, że ponad jedna czwarta młodzieży ma za sobą doświadczenia gry na pieniądze. Wśród 15- i 16-latków takie doświadczenia zebrali 25,5% badanych, zaś w starszej kohorcie – 30,9% badanych. W czasie ostatnich 30 dni przed badaniem uczestniczyło w grach hazardowych 10,6% 15- i 16-latków i 17,4% 17-18 latków.

Tabela 75. Granie w gry hazardowe, tj. takie gdzie stawia się pieniądze i można je wygrać

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Kiedykolwiek w życiu	25,5	25,4
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	17,8	19,0
	W czasie 30 dni przed badaniem	10,6	12,5
Starsza kohorta (17-18 lat)	Kiedykolwiek w życiu	30,9	26,8
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	23,7	20,5
	W czasie 30 dni przed badaniem	17,4	14,1

Porównanie wyników uzyskanych w województwie kujawsko-pomorskim z wynikami w całym kraju pokazuje prawie identyczne odsetki badanych, którzy mają za sobą doświadczenia grania na pieniądze. Respondenci z młodszej kohorty z próby wojewódzkiej nieznacznie rzadziej grają w gry hazardowe niż ich rówieśnicy z populacji generalnej. Z kolei 17-18 latkowie z województwa odnotowują wyższe odsetki grania w czasie 12 miesięcy i 30 dni przed badaniem niż uczniowie z populacji generalnej.

Następne pytanie dotyczyło częstotliwości stawiania pieniędzy w grach hazardowych w czasie ostatnich 12 miesięcy przed badaniem (tabela 76). Najliczniejszą frakcją w obu kohortach stanowiły osoby, które grały raz na miesiąc lub rzadziej (11% w młodszej i 12,4% w starszej grupie). Dość wysoki odsetek badanych grał 2-3 razy w tygodniu (odpowiednio 4,6% i 7,1%).

Wyniki uzyskane w młodszej kohorcie w województwie kujawsko-pomorskim są nieznacznie niższe niż uzyskane w populacji generalnej. Jednak wśród starszych uczniów z województwa odsetki przewyższają te odnotowane w populacji generalnej.

Tabela 76. Częstotliwość stawiania pieniędzy w grach hazardowych w czasie ostatnich 12 miesięcy

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Nie grał	80,3	79,7
	Raz na miesiąc lub rzadziej	11,0	11,5
	2-4 razy w miesiącu	4,0	4,1
	2-3 razy w tygodniu	4,6	4,7
Starsza kohorta (17-18 lat)	Nie grał	74,2	79,8
	Raz na miesiąc lub rzadziej	12,4	10,6
	2-4 razy w miesiącu	6,3	5,2
	2-3 razy w tygodniu	7,1	4,4

Uczniowie, jeśli grają w gry hazardowe najczęściej poświęcają na to mniej niż 30 minut w ciągu dnia. Robi tak 9,3% uczniów z młodszej kohorty oraz 12,2% uczniów ze starszej kohorty. Porównanie wyników uzyskanych w województwie kujawsko-pomorskim z wynikami w całym kraju nie pokazuje istotnych różnic między analizowanymi obszarami.

Tabela 77. Czas spędzany na grach hazardowych typowego dnia w czasie ostatnich 12 miesięcy

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Nie w czasie ostatnich 12 miesięcy	81,4	79,9
	Mniej niż 30 minut	9,3	9,7
	Między 30 minut a 1 godzina	3,4	4,0
	Między 1 godzina a 2 godziny	2,2	2,1
	Między 2 godziny a 3 godziny	1,1	1,2
	3 godziny lub więcej	2,6	3,1
Starsza kohorta (17-18 lat)	Nie w czasie ostatnich 12 miesięcy	75,4	80,3
	Mniej niż 30 minut	12,2	10,7
	Między 30 minut a 1 godzina	5,6	4,2
	Między 1 godzina a 2 godziny	2,2	1,8
	Między 2 godziny a 3 godziny	0,8	0,9
	3 godziny lub więcej	3,8	2,2

Tylko niewielkie odsetki respondentów grały w gry hazardowe dłużej niż 2 godziny przy jednej okazji. Odsetki badanych, które przejawiały ten wzór grania były podobne w obu kohortach (17,4% w młodszej grupie i 24,8% w starszej). Podobne rozpowszechnienie można odnotować również porównując wyniki uzyskane w badaniu wojewódzkim do próby ogólnopolskiej. Różnice, które występują są niewielkie.

Tabela 78. Granie w gry hazardowe dłużej niż 2 godziny przy jednej okazji w czasie ostatnich 12 miesięcy

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Nie w czasie ostatnich 12 miesięcy	82,6	80,8
	Raz na miesiąc lub rzadziej	8,2	10,1
	2-4 razy w miesiącu	4,2	4,6
	2-3 razy w tygodniu	1,6	1,2
	4-5 razy w tygodniu	0,9	1,0
	6 lub więcej razy w tygodniu	2,4	2,3
Starsza kohorta (17-18 lat)	Nie w czasie ostatnich 12 miesięcy	75,2	81,0
	Raz na miesiąc lub rzadziej	11,6	10,8
	2-4 razy w miesiącu	5,4	4,0
	2-3 razy w tygodniu	2,3	1,5
	4-5 razy w tygodniu	1,6	1,3
	6 lub więcej razy w tygodniu	4,0	1,4

W badaniu wyróżniono miejsca uprawiania hazardu – tradycyjne, takie jak bary, kluby i tym podobne oraz granie przez internet. W odniesieniu do tradycyjnego sposobu uprawiania hazardu to w młodszej kohorcie największą popularnością cieszyły się zakłady sportowe (12,7%) oraz gry na automatach (12,6%). Najczęściej respondenci grali w nie raz na miesiąc lub rzadziej. Trochę mniej popularne były loterie (11,8%) oraz granie w karty lub kości (9,7%). W te gry również najczęściej grano raz na miesiąc lub rzadziej.

W starszej kohorcie, podobnie jak wśród młodszych uczniów najpopularniejsze było granie na zakładach sportowych (17,4%), granie na automatach (11,9%), w karty (11,6%). Najmniej popularne w tej grupie było granie na loteriach (11,2%).

Tabela 79. Częstotliwość grania w poszczególne gry hazardowe w czasie ostatnich 12 miesięcy przed badaniem w miejscach takich jak bary i kluby, itp. (województwo kujawsko-pomorskie)

Kohorta		W ogóle nie	Raz na miesiąc lub rzadziej	2-4 razy w miesiącu	2-3 razy w tygodniu
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Automaty	87,4	8,4	1,2	3,0
	Karty lub kości	90,3	5,1	1,3	3,2
	Loterie (bingo, lotto)	88,2	7,9	1,4	2,4
	Zakłady sportowe	87,3	5,8	2,7	4,1
Starsza kohorta (17-18 lat)	Automaty	88,1	7,4	1,0	3,5
	Karty lub kości	88,4	6,7	1,6	3,2
	Loterie (bingo, lotto)	88,8	5,6	2,9	2,8
	Zakłady sportowe	82,5	6,1	4,6	6,7

Tabela 80. Częstotliwość grania w poszczególne gry hazardowe w czasie ostatnich 12 miesięcy przed badaniem w miejscach takich jak bary i kluby, itp. (Polska)

Kohorta		W ogóle nie	Raz na miesiąc lub rzadziej	2-4 razy w miesiącu	2-3 razy w tygodniu
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Automaty	89,3	7,2	1,3	2,1
	Karty lub kości	89,8	5,7	2,2	2,4
	Loterie (bingo, lotto)	88,2	7,9	2,0	1,9
	Zakłady sportowe	87,0	6,3	2,8	4,0
Starsza kohorta (17-18 lat)	Automaty	93,3	5,2	0,6	0,9
	Karty lub kości	92,1	5,0	1,8	1,1
	Loterie (bingo, lotto)	90,0	7,1	1,9	1,0
	Zakłady sportowe	87,4	5,5	3,4	3,7

Podobną popularnością cieszy się hazard uprawiany przez internet. Jeśli chodzi o popularność poszczególnych gier uprawianych w tej formie, to zarówno w młodszej jak i starszej kohorcie najbardziej popularne jest obstawianie zakładów sportowych (odpowiednio 13,7% i 20,3%). Trochę mniej popularne jest granie na automatach (odpowiednio 10,2% i 8,9%) oraz granie w karty i kości (odpowiednio 10,3% i 8,5%).

Tabela 81. Częstotliwość grania w poszczególne gry hazardowe w czasie ostatnich 12 miesięcy przed badaniem przez internet (województwo kujawsko-pomorskie)

Kohorta		W ogóle nie	Raz na miesiąc lub rzadziej	2-4 razy w miesiącu	2-3 razy w tygodniu
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Automaty	91,1	5,3	1,0	2,5
	Karty lub kości	91,5	4,4	1,7	2,3
	Loterie (bingo, lotto)	91,9	4,7	1,6	1,7
	Zakłady sportowe	86,3	6,2	3,2	4,2
Starsza kohorta (17-18 lat)	Automaty	89,8	5,3	1,4	3,5
	Karty lub kości	89,7	4,5	3,1	2,7
	Loterie (bingo, lotto)	91,4	4,1	1,9	2,7
	Zakłady sportowe	79,7	7,3	6,0	6,9

Tabela 82. Częstotliwość grania w poszczególne gry hazardowe w czasie ostatnich 12 miesięcy przed badaniem przez internet (Polska)

Kohorta		W ogóle nie	Raz na miesiąc lub rzadziej	2-4 razy w miesiącu	2-3 razy w tygodniu
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Automaty	91,3	5,1	1,2	2,4
	Karty lub kości	91,3	4,0	1,9	2,7
	Loterie (bingo, lotto)	91,3	4,8	1,7	2,2
	Zakłady sportowe	86,6	5,5	3,3	4,6
Starsza kohorta (17-18 lat)	Automaty	94,1	3,8	1,0	1,1
	Karty lub kości	92,4	4,5	1,9	1,2
	Loterie (bingo, lotto)	92,9	4,7	1,3	1,2
	Zakłady sportowe	84,2	6,4	5,1	4,2

W badaniu zastosowano dwa wskaźniki grania problemowego (tabela 83). Pierwszy to potrzeba stawiania w grze coraz większych pieniędzy, a drugi to okłamywanie kogoś ważnego dla respondenta w sprawie tego jak dużo gra w gry hazardowe.

Potrzebę stawiania coraz większych pieniędzy wyraziło 8,8% uczniów w wieku 15-16 lat oraz 11% uczniów w wieku 17-18 lat. Kłamanie w sprawie tego jak wiele się gra okazało się mniej rozpowszechnione, tylko 4,6% uczniów z młodszej kohorty i 5% ze starszej. Obydwa symptomy problemowego grania przejawiało 3,2% badanych 15- i 16-latków oraz 4% 17- i 18-latków.

Tabela 83. Symptomy grania problemowego w gry hazardowe

Kohorta		Kujawsko-Pomorskie	Polska
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Potrzeba stawiania coraz większych pieniędzy	8,8	9,0
	Kłamanie w sprawie tego, jak wiele się gra	4,6	4,2
Starsza kohorta (17-18 lat)	Potrzeba stawiania coraz większych pieniędzy	11,0	8,9
	Kłamanie w sprawie tego, jak wiele się gra	5,0	3,7

Potrzeba stawiania coraz większych sum pieniędzy jest bardziej powszechna wśród młodszych uczniów z ogólnej populacji, z kolei wyższa w przypadku 17-18 latków z województwa kujawsko-pomorskiego. Natomiast w województwie kujawsko-pomorskim odsetek uczniów, którzy kłamią na temat czasu spędzanego na grach, jest wyższy.

6.12. Wiarygodność wyników

W badaniu zastosowano dwa mechanizmy sprawdzające wiarygodność uzyskanych wyników. Pierwszy, to pytanie o używanie nieistniejącego narkotyku nazwanego re Levin. Jak pamiętamy z cytowanych już wyników używanie tego środka chociaż raz w życiu zadeklarowało ok. 1-2% badanych. Oznaczać to może, że badani w nieznanym tylko stopniu deklaruowali doświadczenia, które nie miały pokrycia w faktach.

Próba przybliżenia skali możliwego zatajania swoich doświadczeń z narkotykami w odpowiedziach na pytania ankiety było pytanie, które brzmiało: Gdybyś kiedykolwiek używał(a) marihuany lub haszyszu, czy sądzisz, że napisał(a)byś to w tym kwestionariuszu? Rozkłady odpowiedzi na to pytanie zawarto w tabeli 84.

Dość wysokie odsetki młodzieży zadeklarowały brak zaufania twierdząc, że nie przyznałby się do używania marihuany lub haszyszu, gdyby taki fakt miał miejsce. W młodszej kohorcie około 24% uczniów wyraziła taki brak zaufania, a w starszej około 18%.

Uczniowie z województwa kujawsko-pomorskiego w porównaniu do badanych z populacji generalnej wykazywali niższy poziom zaufania. W tej grupie wyższe odsetki uczniów twierdziły, że nie przyznałyby się do używania marihuany lub haszyszu.

Tabela 84. Poziom zaufania respondentów – rozkład odpowiedzi na pytanie o to, czy badany odpowiadając na ankietę przyznałby się do używania marihuany lub haszyszu, gdyby ich używał (województwo kujawsko-pomorskie)

Kohorta	Już to napisałem w tej ankiecie	Zdecydowanie tak	Chyba tak	Chyba nie	Zdecydowanie nie
Młodsza kohorta (15-16 lat)	23,1	27,7	24,9	7,3	17,0
Starsza kohorta (17-18 lat)	34,1	25,5	22,2	6,6	11,6

Tabela 85. Poziom zaufania respondentów – rozkład odpowiedzi na pytanie o to, czy badany odpowiadając na ankietę przyznałby się do używania marihuany lub haszyszu, gdyby ich używał (Polska)

Kohorta	Już to napisałem w tej ankiecie	Zdecydowanie tak	Chyba tak	Chyba nie	Zdecydowanie nie
Młodsza kohorta (15-16 lat)	21,4	27,6	30,2	7,4	13,4
Starsza kohorta (17-18 lat)	32,8	29,9	24,2	5,4	7,7

6.13. Dynamika zjawiska w województwie kujawsko-pomorskim w latach 2011-2024

Badania zrealizowane w województwie kujawsko-pomorskim w 2024 r. są czwartym z kolei badaniem ESPAD przeprowadzonym w tym województwie. Pierwsze badanie w województwie zrealizowano w 2011 r. Dzięki temu możemy próbować porównać zmiany podstawowych wskaźników używania alkoholu i narkotyków przez młodzież w województwie jakie dokonały się na przestrzeni ostatnich 13 lat.

6.13.1. Picie alkoholu

Porównanie wyników odnoszących się do rozpowszechnienia picia napojów alkoholowych przez uczniów w latach 2011, 2015, 2019 z tymi uzyskanymi w 2024 roku wskazuje na trend spadkowy picia kiedykolwiek w życiu, w czasie ostatnich 12 miesięcy i 30 dni przed badaniem w każdej z wyróżnionych kohort. Spadek odnotowany w badaniach w 2024 roku jest najwyższy w historii pomiarów.

Tabela 86. Picie napojów alkoholowych

Kohorta		2011	2015	2019	2024
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Kiedykolwiek w życiu	90,6	87,9	84,9	68,9
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	80,6	77,2	75,1	55,1
	W czasie 30 dni przed badaniem	51,4	52,9	46,3	28,6
Starsza kohorta (17-18 lat)	Kiedykolwiek w życiu	96,7	97,4	96,6	87,6
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	92,2	95,0	95,1	77,5
	W czasie 30 dni przed badaniem	73,4	82,3	82,5	52,4

Porównanie wyników z pomiarów dokonanych w województwie kujawsko-pomorskim pokazuje na dość wyraźny spadek konsumpcji piwa (o ponad 15 punktów procentowych) w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem w grupie 15 i 16-latków w porównaniu do 2019 roku oraz o prawie 25 punktów procentowych w starszej kohorcie. Podobnej wielkości spadki można odnotować w spożyciu wina i wódki. Wśród 15- i 16-latków spadek spożycia wódki wyniósł 9 punktów procentowych w porównaniu do 2019 roku, a wśród 17-18 latków prawie 25 punktów procentowych. W przypadku wina, w młodszej kohorcie jego spożycie spadło o około 9 punktów procentowych, a w starszej o 20 punktów procentowych.

Tabela 87. Picie poszczególnych napojów alkoholowych w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem

Kohorta		2011	2015	2019	2024
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Picie piwa	56,0	57,5	46,9	29,0
	Picie wina	24,3	22,1	23,1	14,6
	Picie wódki	34,8	34,4	32,4	23,6
Starsza kohorta (17- 18 lat)	Picie piwa	72,7	81,3	70,9	47,2
	Picie wina	32,1	39,0	46,5	26,8
	Picie wódki	52,5	64,4	68,7	44,8

Wskaźniki upijania się kiedykolwiek w życiu i w czasie ostatnich 12 miesięcy przed badaniem wśród młodszych i starszych uczniów z województwa kujawsko-pomorskiego spadły na przestrzeni ostatnich czterech lat. W starszej kohorcie wskaźnik upicia wzrósł jedynie, jeśli odnosimy się do upijania się w ostatnich 30 dniach przed badaniem. Z kolei wśród młodszych uczniów jest na podobnym poziomie jak w 2019 roku.

Tabela 88. Silne upicie się tzn. wypicie tyle, żeby np. zataczać się, bełkotać, nie pamiętać, co się działo

Kohorta		2011	2015	2019	2024
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Kiedykolwiek w życiu	48,5	38,5	37,0	28,3
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	34,6	28,7	30,1	21,8
	W czasie 30 dni przed badaniem	11,7	13,4	10,6	10,5
Starsza kohorta (17-18 lat)	Kiedykolwiek w życiu	69,2	66,5	68,3	53,2
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	48,7	47,3	53,5	40,0
	W czasie 30 dni przed badaniem	18,9	20,1	16,8	17,5

6.13.2. Używanie innych substancji psychoaktywnych

Porównanie wyników obecnego badania z badaniem zrealizowanym w 2011, 2015 i 2019 roku pokazuje spadek używania najbardziej popularnych substancji takich jak przetwory konopi w obu grupach respondentów. W porównaniu do 2019 roku różnica wynosi 7-11 punktów procentowych. W przypadku pozostałych substancji to w młodszej kohorcie obserwuje się spadek ich rozpowszechnienia, za wyjątkiem amfetaminy której używanie pozostaje na takim samym poziomie. Natomiast w starszej można zaobserwować wzrost używania substancji wziewnych.

Tabela 89. Używanie substancji kiedykolwiek w życiu

Kohorta		2011	2015	2019	2024
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Marihuana lub haszysz	26,5	28,1	23,0	16,5
	Substancje wziewne	9,9	9,0	8,1	6,5
	Leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza	16,8	17,6	17,0	16,2
	Amfetamina	6,3	7,0	3,2	3,2
	Ecstasy	3,6	4,7	2,9	2,7
Starsza kohorta (17-18 lat)	Marihuana lub haszysz	36,4	48,8	45,3	34,0
	Substancje wziewne	7,4	5,1	5,1	6,5
	Leki uspokajające i nasenne bez przepisu lekarza	16,3	19,5	22,5	18,8
	Amfetamina	9,6	8,6	8,6	5,1
	Ecstasy	5,1	4,2	6,9	4,5

W grupie uczniów z województwa kujawsko-pomorskiego można zaobserwować spadek używania przetworów konopi kiedykolwiek w życiu, w czasie ostatniego roku oraz w ostatnim miesiącu przed badaniem. Różnice w używaniu tych substancji między tymi dwoma ostatnimi pomiarami wynoszą w młodszej kohorcie około 4 – 7 punktów procentowych, natomiast w starszej 4 – 12 punktów procentowych.

Tabela 90. Używanie przetworów konopi

Kohorta		2011	2015	2019	2024
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Kiedykolwiek w życiu	26,5	28,1	23,0	16,5
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	22,3	21,3	19,1	12,7
	W czasie 30 dni przed badaniem	11,5	11,7	9,9	5,5
Starsza kohorta (17-18 lat)	Kiedykolwiek w życiu	36,4	48,8	45,3	34,0
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	28,6	33,4	35,8	23,9
	W czasie 30 dni przed badaniem	17,5	14,8	16,0	12,0

Porównując wyniki badań uzyskanych w pomiarze z 2024 roku do tych z 2019 roku odnotowano wzrost używania dopalaczy – zarówno minimum raz w ciągu całego życia, w ostatnim roku i w ostatnim miesiącu przed badaniem. Wzrost używania jest charakterystyczny dla obu grup respondentów. W przypadku używania kiedykolwiek w życiu w młodszej kohorcie wzrosło ono o 1 punkt procentowy, a w starszej o około 2 punkty procentowe. Używanie w czasie ostatniego roku w młodszej kohorcie wzrosło o 1,2 punktu procentowego a w starszej o 3,1 punktu procentowego. Natomiast używanie NSP w czasie ostatnich 30 dni wzrosło wśród 15-16 latków o 0,5 punktu procentowego, a wśród 17-18 latków o 1,9 punktu procentowego.

Tabela 91. Używanie dopalaczy

Kohorta		2011	2015	2019	2024
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Kiedykolwiek w życiu	9,1	11,3	4,0	5,0
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	5,1	8,0	2,9	4,1
	W czasie 30 dni przed badaniem	2,3	4,9	2,4	2,9
Starsza kohorta (17-18 lat)	Kiedykolwiek w życiu	15,3	12,1	5,2	7,3
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	5,8	5,6	2,7	5,8
	W czasie 30 dni przed badaniem	2,7	2,9	1,7	3,6

6.13.3. Dostępność substancji psychoaktywnych

Porównując wyniki uzyskane w pomiarze w 2024 roku do tych z 2011, 2015 i 2019 roku to w grupie uczniów z młodszej kohorty można dostrzec spadki w postrzeganej dostępności wszystkich analizowanych substancji. Największy spadek w dostępności odnotowano w przypadku papierosów (około 10 punktów procentowych), piwa (około 7 punktów procentowych), wina (około 7 punktów procentowych). W przypadku pozostałych substancji spadki te są niższe.

Podobne trendy w ocenie dostępności można zaobserwować wśród 17- i 18-latków. Tutaj również największe spadki odnotowano w przypadku dostępności do papierosów (około 28 punktów procentowych), wina (około 30 punktów procentowych), wódki (około 29 punktów procentowych), piwa (26 punktów procentowych).

Tabela 92. Ocena dostępności poszczególnych substancji jako bardzo znacznej (substancje bardzo łatwe do zdobycia)

Kohorta		2011	2015	2019	2024
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Papierosy	48,4	44,0	42,6	32,2
	Piwo	50,7	47,0	46,4	39,1
	Wino	40,3	36,8	37,3	30,4
	Wódka	33,7	33,9	33,5	31,0
	Marihuana lub haszysz	22,5	17,7	16,6	13,7
	Amfetamina	9,6	7,6	5,9	5,2
	Leki uspokajające lub nasenne	21,3	25,7	23,1	22,9
	Ecstasy	8,6	7,0	7,6	5,3
	Dopalacze	11,9	14,7	8,9	6,4
Starsza kohorta (17-18 lat)	Papierosy	65,0	72,9	77,3	49,7
	Piwo	68,3	78,2	83,7	57,7
	Wino	61,2	70,2	80,9	50,4
	Wódka	55,5	67,3	79,7	50,5
	Marihuana lub haszysz	24,9	22,1	23,6	23,0
	Amfetamina	11,6	7,8	8,6	7,4
	Leki uspokajające lub nasenne	20,9	26,1	25,5	25,4
	Ecstasy	9,6	7,1	9,7	8,5
	Dopalacze	12,4	18,5	10,9	8,6

Porównanie wyników uzyskanych w pomiarze z 2024 roku dotyczącym odsetka uczniów, którzy dokonywali zakupów napojów alkoholowych w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem pokazuje wzrost trendów zakupowych w młodszej kohorcie, jeśli chodzi o wino i wódkę. W przypadku piwa obserwujemy spadek zakupu tego napoju w porównaniu do 2019 roku.

W starszej kohorcie obserwuje się zdecydowanie inne trendy niż w grupie

młodszych uczniów. Wyraźnie spadają odsetki uczniów kupujących wódkę (o około 4 punkty procentowe), wino (o około 5 punktów procentowych) i piwo (o około 19 punktów procentowych).

Tabela 93. Odsetki uczniów, którzy dokonywali zakupów napojów alkoholowych w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem

Kohorta		2011	2015	2019	2024
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Piwo	31,8	30,6	24,8	22,6
	Wino	8,1	8,1	8,2	12,0
	Wódka	13,2	15,2	15,3	17,8
Starsza kohorta (17-18 lat)	Piwo	49,8	63,5	57,8	38,6
	Wino	12,5	18,1	26,6	21,4
	Wódka	24,9	32,7	39,4	35,7

Porównanie wyników z 2024 roku z wynikami z ostatnich badań pokazuje wzrost odsetka uczniów, którzy nie znają miejsc, w których można łatwo kupić marihuanę lub haszysz.

Wyniki badań w grupie 15- i 16-latków pokazują na nieznaczny spadek odsetka uczniów wskazujących ulicę lub park, jako miejsca łatwego zakupu przetworów konopi. W 2024 roku odnotowano również spadek wśród tych uczniów, którzy byli zdania, że marihuanę lub haszysz można kupić w szkole, na dyskotecę lub w barze, w mieszkaniu dilerów lub w internecie.

W 2024 roku wśród uczniów ze starszej kohorty nieznacznie spadły odsetki badanych, którzy wskazywali ulicę lub park oraz szkołę jako miejsca gdzie łatwo można kupić przetwory konopi. W przypadku mieszkania dilerów i dyskoteki jako miejsc gdzie konopie są łatwo dostępne to obserwujemy duży spadek (odpowiednio 8,9 punktów procentowych i 15,3 punktów procentowych). W tej grupie można dostrzec wzrost w postrzeganiu internetu jako miejsca, gdzie łatwo kupić te środki.

Tabela 94. Miejsca gdzie łatwo kupić marihuanę lub haszysz

Kohorta		2011	2015	2019	2024
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Nie znam takich miejsc	53,5	56,0	57,1	67,3
	Ulica, park	20,2	21,9	22,7	20,6
	Szkoła	13,3	15,4	14,6	9,8
	Dyskoteka, bar	17,1	13,1	11,7	4,3
	Mieszkanie dealera	18,1	16,6	12,4	10,3
	Internet	10,4	11,3	10,2	10,0
	Inne miejsce	5,7	6,5	7,3	11,1
Starsza kohorta (17-18 lat)	Nie znam takich miejsc	48,6	48,8	48,5	59,0
	Ulica, park	23,3	25,9	26,4	25,0
	Szkoła	15,4	17,5	15,6	14,0
	Dyskoteka, bar	24,7	17,4	21,0	5,7
	Mieszkanie dealera	18,2	21,4	21,0	12,1
	Internet	6,5	10,7	11,4	13,5
	Inne miejsce	7,5	5,9	7,3	13,5

6.13.4. Ryzyko związane z używaniem substancji psychoaktywnych w opiniach badanych

Porównując ryzyko związane z używaniem substancji w 2024 i poprzednimi pomiarami można odnotować zmiany w postrzeganiu ryzyka ich używania wśród uczniów na przestrzeni lat.

W młodszej grupie wiekowej uczniów odnotowano największy wzrost postrzegania ryzyka w odniesieniu do następujących zachowań: wypijanie 5 lub więcej drinków w trakcie weekendu (wzrost o około 9 punktów procentowych),

okazjonalne palenie marihuany lub haszyszu (wzrost o około 6 punktów procentowych) oraz regularne palenie konopi (wzrost o około 8 punktów procentowych). Jednocześnie zaobserwowano spadek postrzeganego ryzyka w przypadku regularnego używania amfetaminy (spadek o 8 punktów procentowych) i ekstazy (spadek o 4 punkty procentowe).

Największy spadek dotyczył postrzegania ryzyka związanego z dopalaczami. W przypadku eksperymentowania z tymi substancjami ryzyko było postrzegane jako mniejsze o około 13 punktów procentowych, natomiast w przypadku ich regularnego używania – o około 10 punktów procentowych.

W grupie starszych uczniów największy wzrost w postrzeganiu ryzyka zaobserwowano w odniesieniu do wypijania 5 lub więcej drinków podczas weekendu (wzrost o około 14 punktów procentowych), używania przetworów konopi 1–2 razy (wzrost o około 10 punktów procentowych), okazjonalnego palenia konopi (wzrost o 7,5 punktów procentowych) oraz eksperymentowania z ekstazy i amfetaminą (wzrost odpowiednio o 6,9 i 5,9 punktów procentowych). Z kolei największy spadek w postrzeganiu ryzyka dotyczył codziennego palenia papierosów (spadek o około 7 punktów procentowych), częstego spożywania dużych ilości alkoholu (4–5 drinków prawie codziennie) (spadek o około 6 punktów procentowych) oraz regularnego używania amfetaminy i ekstazy (spadek o około 4 punkty procentowe dla każdej z tych substancji).

Podobnie jak w przypadku młodszej grupy, także wśród 17–18-latków spadło postrzeganie ryzyka związanego z eksperymentowaniem z dopalaczami i ich regularnym używaniem, odpowiednio o 6 i 7 punktów procentowych w porównaniu do 2019 roku.

Tabela 95. Ocena ryzyka związanego z używaniem poszczególnych substancji - odsetki badanych wybierających odpowiedź „duże ryzyko”

Kohorta		2011	2015	2019	2024
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Pałą papierosy od czasu do czasu	9,4	11,0	11,6	11,0
	Wypalają co najmniej paczkę papierosów dziennie	69,2	70,1	77,2	70,7
	Próbują 1 raz lub 2 razy elektronicznych papierosów	X	X	5,9	9,7
	Używają codziennie elektronicznych papierosów	X	X	X	50,3
	Wypijają 1 lub 2 drinki prawie codziennie	25,1	23,9	30,8	39,0
	Wypijają 4 lub 5 drinków prawie codziennie	54,9	62,6	73,0	72,9
	Wypijają 5 drinków lub więcej w czasie weekendu	38,1	42,5	54,2	63,5
	Próbują 1 raz lub 2 razy marihuany lub haszyszu	24,6	24,9	23,9	29,5
	Pałą marihuanę lub haszysz od czasu do czasu	25,4	26,6	27,6	33,3
	Pałą marihuanę lub haszysz regularnie	61,1	65,8	60,3	68,1
	Próbują 1 raz lub 2 razy ecstasy	27,6	29,9	34,6	37,6
	Biorą ecstasy regularnie	62,0	71,3	71,8	67,8
	Próbują 1 raz lub 2 razy amfetaminę	32,8	37,3	44,2	45,2
	Biorą amfetaminę regularnie	69,6	79,9	82,3	74,3
	Próbują 1 raz lub 2 razy syntetycznych kannabinoidów	X	X	40,1	39,6
	Biorą syntetyczne kannabinoidy regularnie	X	X	X	66,8
	Próbują 1 raz lub 2 razy dopalaczy	18,5	20,2	42,3	29,7
	Biorą dopalacze regularnie	72,4	77,4	86,3	76,8

Kohorta		2011	2015	2019	2024
Starsza kohorta (17-18 lat)	Palą papierosy od czasu do czasu	11,0	11,4	11,2	12,4
	Wypalają co najmniej paczkę papierosów dziennie	71,6	73,3	77,8	71,0
	Próbują 1 raz lub 2 razy elektronicznych papierosów	X	X	6,2	7,3
	Używają codziennie elektronicznych papierosów	X	X	X	49,4
	Wypijają 1 lub 2 drinki prawie codziennie	24,9	27,0	39,0	42,0
	Wypijają 4 lub 5 drinków prawie codziennie	55,6	67,0	77,9	72,1
	Wypijają 5 drinków lub więcej w czasie weekendu	32,0	40,0	48,0	61,9
	Próbują 1 raz lub 2 razy marihuany lub haszyszu	20,3	20,1	15,6	25,7
	Palą marihuanę lub haszysz od czasu do czasu	22,7	25,7	21,1	28,6
	Palą marihuanę lub haszysz regularnie	63,7	64,5	58,7	62,7
	Próbują 1 raz lub 2 razy ecstasy	31,7	37,9	35,4	42,3
	Biorą ecstasy regularnie	70,1	74,4	76,1	72,1
	Próbują 1 raz lub 2 razy amfetaminę	37,0	47,0	47,3	53,2
	Biorą amfetaminę regularnie	76,1	82,8	83,6	79,3
	Próbują 1 raz lub 2 razy syntetycznych kannabinoidów	X	X	44,8	45,5
	Biorą syntetyczne kannabinoidy regularnie	X	X	X	66,2
	Próbują 1 raz lub 2 razy dopalaczy	17,0	27,4	46,0	40,0
	Biorą dopalacze regularnie	73,4	82,7	88,0	81,2

6.13.5. Gry hazardowe

Rozpowszechnienie uprawiania hazardu wśród uczniów zmieniło się na przestrzeni ostatnich 13 lat. W przypadku jakichkolwiek doświadczeń z graniem, po spadku w 2015 roku, obserwujemy wzrost odsetka 15- i 16-latków uprawiających hazard w 2019 roku. Ponowny wzrost doświadczeń z graniem można zaobserwować w tegorocznym pomiarze (wzrost o około 4 punkty procentowe). W tej grupie badanych obserwuje się również wzrost odsetka grania w czasie ostatnich 12 miesięcy i 30 dni przed badaniem.

Podobne trendy można odnotować w starszej kohorcie. 17-18 latkowie w każdym wymiarze czasu grali częściej niż w 2019 roku. W przypadku aktualnego grania, w czasie 30 dni przed badaniem, można zaobserwować wzrost rozpowszechnienia o ponad 10 punktów procentowych.

Tabela 96. Granie w gry hazardowe, tj. takie gdzie stawia się pieniądze i można je wygrać

Kohorta		2011	2015	2019	2024
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Kiedykolwiek w życiu	28,3	18,8	21,0	25,5
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	12,7	12,1	10,8	17,8
	W czasie 30 dni przed badaniem	6,3	8,7	5,3	10,6
Starsza kohorta (17-18 lat)	Kiedykolwiek w życiu	32,5	27,1	22,1	30,9
	W czasie 12 miesięcy przed badaniem	16,2	16,7	12,3	23,7
	W czasie 30 dni przed badaniem	8,4	10,8	6,9	17,4

6.13.6. Wiarygodność wyników

Porównując wyniki badania sprzed pięciu lat z uzyskanymi w 2024 roku z poprzednimi pomiarami to wśród 15- i 16-latków znacząco wzrósł odsetek uczniów, którzy nie chcą przyznawać się do napisania w ankiecie o używaniu marihuany lub haszyszu (o 11 punktów procentowych). Wśród uczniów z wyższego poziomu nauczania obserwuje się podobny trend w utracie zaufania – wzrost o 9 punktów procentowych.

Tabela 97. Poziom zaufania respondentów (odpowiedzi: „chyba nie” lub „zdecydowanie nie” na pytanie o to, czy badany odpowiadając na ankietę przyznałby się do używania substancji, gdyby ich używał)

Kohorta		2011	2015	2019	2024
Młodsza kohorta (15-16 lat)	Przyznanie się do używanie marihuany lub haszyszu	11,0	16,0	13,3	24,3
Starsza kohorta (17-18 lat)	Przyznanie się do używanie marihuany lub haszyszu	7,2	9,1	9,1	18,1

7. WNIOSKI I REKOMENDACJE

Wyniki badania przeprowadzonego w województwie kujawsko-pomorskim w 2024 roku w porównaniu z danymi ogólnopolskimi wskazują na kilka istotnych obszarów wymagających uwagi, zarówno w zakresie profilaktyki, jak i interwencji. Młodzież z tego regionu jest w podobnym stopniu narażona na wpływ legalnych substancji psychoaktywnych, takich jak alkohol, jak ich rówieśnicy w całym kraju. Częste i nadmierne picie alkoholu występuje w województwie rzadziej niż średnio w Polsce. W przypadku dostępności do napojów alkoholowych można odnotować podobną właściwość. W województwie kujawsko-pomorskim uczniowie ocenili ją na niższym poziomie w porównaniu do rówieśników z populacji generalnej. Ekspozycja na propozycje spożycia alkoholu była niższa w województwie kujawsko-pomorskim, zwłaszcza w starszej grupie wiekowej, co sugeruje skuteczność pewnych działań profilaktycznych. Używanie marihuany w województwie jest na zbliżonym poziomie co w populacji generalnej. Może to stanowić pozytywny wskaźnik, ponieważ sugeruje, że lokalne działania profilaktyczne i edukacyjne mogą być równie skuteczne jak te prowadzone na poziomie krajowym. Spadający poziom używania marihuany w regionie, może świadczyć o efektywności lokalnych programów zapobiegających uzależnieniom oraz o większej świadomości młodzieży dotyczącej potencjalnych zagrożeń związanych z używaniem tej substancji. Niemniej jednak w przypadku innych substancji nielegalnych różnice w poziomie eksperymentowania czy częstego używania między regionem a średnią krajową były minimalne. Zauważalnym problemem, który wymaga uwagi, jest dostępność nielegalnego alkoholu, takiego jak bimbler, który był proponowany znaczącej liczbie młodych osób.

W obszarze profilaktyki kluczowym wyzwaniem pozostaje wysoki poziom spożycia wszystkich rodzajów alkoholu, szczególnie piwa i wódki oraz towarzyszące temu bagatelizowanie ryzyka związanego z ich konsumpcją przez młodzież. Aby skutecznie odpowiedzieć na te potrzeby, konieczne jest opracowanie i wdrożenie programów edukacyjnych, które w sposób przystępny,

dobrze udokumentowany i oparty na dowodach naukowych przedstawia zagrożenia zdrowotne związane z nadmiernym spożyciem alkoholu. Ważne jest, aby treści te były dostosowane do doświadczeń młodzieży, ich przekonań i postaw, a jednocześnie zachowały moc perswazyjną, unikały demonizowania alkoholu i bazowały na rzetelnych informacjach. Takie programy powinny być realizowane przy wsparciu rodziny, co zwiększa ich skuteczność i pomaga w budowaniu bardziej trwałych postaw.

Równocześnie należy podjąć działania ograniczające fizyczną i ekonomiczną dostępność alkoholu. Zintensyfikowanie kontroli sprzedaży alkoholu niepełnoletnim, zwłaszcza w przypadku napojów wysokoprocentowych, wydaje się niezbędnym krokiem w kierunku zmniejszenia jego spożycia wśród młodzieży. Skuteczność takich działań wymaga jednak realnego egzekwowania przepisów oraz rozważenia ograniczenia liczby punktów sprzedaży alkoholu, co może zmniejszyć jego dostępność w regionach szczególnie narażonych na problemy związane z konsumpcją. Dodatkowym elementem skutecznej strategii profilaktycznej jest rozwinięcie oferty działań redukujących szkody skierowanych do młodych ludzi, którzy już angażują się w ryzykowne zachowania, takie jak częste picie alkoholu czy eksperymentowanie z substancjami psychoaktywnymi. Warto skupić się na wsparciu tej grupy, która jest najbardziej narażona na konsekwencje zdrowotne, społeczne i prawne.

Rekomendacje:

1. Stworzenie programów edukacyjnych dostosowanych do specyfiki młodzieży, które będą uwzględniały ich realne doświadczenia i skutecznie prezentowały zagrożenia związane z nadmiernym spożyciem alkoholu.
2. Zwiększenie skuteczności kontroli sprzedaży alkoholu niepełnoletnim oraz rozważenie ograniczenia liczby punktów sprzedaży napojów alkoholowych w regionach o szczególnie wysokiej dostępności.

3. Rozbudowanie oferty działań redukujących szkody, które skupią się na wsparciu młodych ludzi angażujących się w ryzykowne zachowania, aby minimalizować negatywne skutki ich stylu życia.

8. PRZYPISY

1. Okulicz-Kozaryn K., Sierosławski J. (2007) Validation of the „problematic use of narcotics” (PUN) screening test for drug using adolescents. *Addictive Behaviors* 32 (2007), 640-646.
2. Beck F, & Legleye S. (2003). Drogues et adolescents. Usages de drogues et contextes d'usage entre 17 et 19 ans, évolutions récentes, ESCAPAD